

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשס"ו)

מאמרים נבחרים מושכיית חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם ומלשונם מותר הספרים הקדושים

חיי שרה

זהר המבאר
הקתר והקבוד

הושאת ושיבת "אביר ועקב"
מיסדות "אור מאיר שמחה" נהיה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחנידא זע"א

כאז בן היום: הפרוייקט הפנומנלי הגדיר בהיקפו הרמב"ם המבואר

מעטף ומונה כ"ג נפה באור רהוט משולב על הדף
 כותרות ודקומות רחבות ילקוט באורים מקיף
 סאות אלפי הערות והוספות חובה לכל בן ישיבה

רשימת דברים שיצא לאור:

- **כרטיס** יסודי וקטן
- **ספר** שטרף דף
- **קונספט** מרומז א
- **דברים** מרומז ב
- **משפטים** מרומז ג
- **קונספט דברים** מרומז ד
- **קונספט משפטים** מרומז ה
- **קונספט ספר** מרומז ו
- **קונספט ספר** מרומז ז
- **קונספט ספר** מרומז ח
- **קונספט ספר** מרומז ט
- **קונספט ספר** מרומז י
- **קונספט ספר** מרומז יא
- **קונספט ספר** מרומז יב
- **קונספט ספר** מרומז יג
- **קונספט ספר** מרומז יד
- **קונספט ספר** מרומז יה
- **קונספט ספר** מרומז יז
- **קונספט ספר** מרומז יח
- **קונספט ספר** מרומז יט
- **קונספט ספר** מרומז כ
- **קונספט ספר** מרומז כא
- **קונספט ספר** מרומז כב
- **קונספט ספר** מרומז כג

במזל עשר פעמים רצופות בקיבוץ חיבור זה
 מצאנו ברכי מימון

אור הנאולה לשרד לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

חיי שרה

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

זָהוּ שִׁיּוּסַד הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַלְלַהּ הַנַּבְגַּ"מ לומר בְּכָל עֶרְבַּ שַׁבָּת
מְזִמּוֹר ק"ז, כִּי מַחֲמַת שְׁצָרִיךְ לְזַכֵּךְ עֲצֻמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעַת
הַהוּא, וְשֵׁם נִזְכְּרוּ ד' שְׁצָרִיכִים לְהוֹדוֹת, וְהָא' תַּעֲזוּ בַּמִּדְבָּר הוּא
לְשׁוֹן דְּבוּר, שְׁכַשְׁבָּא לְהַתְפַּלֵּל הוּא תוֹעָה בְּהַדְּבוּר וְאִינוּ יְכוּל
לְהִבִּיא מְדוּתָיו בְּלֵן בְּהַדְּבוּר וְכוּ' מַחֲמַת שְׁהִיָּה מִקְשֶׁר כָּל יָמֵי
הַשְּׁבוּעָה בְּעַסְקֵיו וְכוּ' הַתְקַנָּה הוּא 'נִיֶּצְעָקוּ וְגו'', צַעֲקָה הִיא בְּלֵא
דְבוּר לַה' שְׁיִרְחַם עָלָיו לְעֲזָרְהוּ

(מאור עינים בשלח)

אוצר פניני החסידות

כָּרָם שְׁלֹמֹה | דְּקָדוֹק לְשׁוֹן הַפְּסוּק | בִּאֹר נְחֻמָּד בְּזִמְר 'אִישׁ חֲסִיד הָיָה בְּלִי מִזּוֹן וּמְחִיָּה' - גַּם 'בְּלִי מִזּוֹן', 'מְחִיָּה' - מְלֵא חַיִּית וְשִׁמְחָה דְקָדוֹשׁ .

תַּפְאֵרֶת שְׁלֹמֹה | אֲבָרָהָם נִמְנַע מִלְהַסְפִּיד אֶת שְׂרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַחַר הַנְּהֻגָת הַבוֹרָא .

מֵאוֹר וְשִׁמְשׁ | תּוֹהֵלֶת הַיְסֻדֵּי לְצַדִּיק .

אֲבִיר יַעֲקֹב | הַיְנִיצוּצוֹת שֶׁאִי אֶפְשֶׁר לְהַעֲלוֹתָם עַל יְדֵי תוֹרָה מִתְעַלִּים עַל יְדֵי אֲכִילָה בְּקִדְשָׁה אוֹ עַל יְדֵי סַפּוּרֵי צַדִּיקִים .

לְקוּטֵי שִׁחוּת | מְעַרְת הַמִּכְפָּלָה הִיא מִמְהוּמָמוֹת שֶׁנִּקְנָו לְיִשְׂרָאֵל לְצִמְתוֹת וְאִין לְאֻמוֹת הָעוֹלָם טַעֲנָה עֲלֵיהֶם .

שַׁעֲרֵי אֲרוּכָה | עוֹבֵד ה' וּבִעַל תְּשׁוּבָה עוֹלִים מִדְרָגָה אַחַר מִדְרָגָה .

בֵּית אֲבָרָהָם | זְהִירוֹת לֹא לְאַחַר וְלִהְיָמִיץ רְנָעִים שֶׁל הַתְּעוֹרְרוֹת וְהַתְרוֹמְמוֹת .

אֲבִנֵי זָרָוֵן | גְּלוֹי מִן הַשָּׁמַיִם כְּבִאֹר מְדַרְשׁ פְּלִיאָה .

שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | הַתְרַגְּשָׁה שֶׁהָאֵדָם עֲדוֹן עוֹמֵד בַּפֶּתַח וְלֹא הַתְחִיל מֵאוּמָה בְּעִבּוּדוֹתָיו יִתְבַּרְךָ הִיא עֲצֻמַּת הַתְּזַרְת זְכוּת הָאֲבוֹת .

חֻקֵי יַחֲזֵק | אֲבָרָהָם אֲבִינוּ הַחֲזִיק וְשִׁיבָה עִם תְּלִמִּידֵים רַבִּים .

חֲמֵרָא שְׂבָא | בִּיַּאת אֲלֵינוּ לְבֵית לְבָן בְּיוֹם א' דְּסָבּוֹת | 'לַעֲת צֵאת הַשָּׂאֲבֹת' - שִׁמְחַת בֵּית הַשׁוֹאֲבָה .

בֵּית יִשְׂרָאֵל | אֲלֵינוּ הַחֲזִיק וְהִלֵּךְ בְּדַרְכּוֹ שֶׁל אֲבָרָהָם - דְּרָךְ הָאֲמוּנָה .

מֵאֲמֵרֵי אֲדִמּוֹרֵי הַגֵּזֶן תִּסְקֵ"ג | כָּל הַתּוֹרָה שׁוֹרָה אוֹרוֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה בְּהִעָלֵם וּבְפִרְשׁוֹתָיו שֶׁל אֲלֵינוּ הֵימָנָה הַהֲתַגְלוֹת בְּיַתֵּר שְׂאֵת .

אֶלֶף בֵּינָה | תְּפִלָּה נִקְרָאת שִׁיחָה, שֶׁתְּהִיָּה בְּלִבּוֹ שִׁיחַת הַתְּפִלָּה בְּלִבֵּךְ .

פִּתּוּחֵי חוֹתֵם | הָאֵדָם זוֹכֵה עִ"י מַעֲשֵׂי לִנְפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה עֲלוּיִים .

לְקוּטֵי יְהוּדָה | שׁוּם יְגִיעָה בְּעִבּוּדֵת הַשָּׁם אֵינָה נֶאֱבָדֶת גַּם כְּאֶשֶׁר אִין רֹאִים אֶת תּוֹעֲלֹתָהּ .

יודְעֵי בֵּינָה | מֵרִב קִדְשָׁתוֹ לֹא רָאָה יַחֲזֵק אֶת אֲשֶׁתוֹ .

דַּעַת מִשָּׁה | אֲבָרָהָם אֲבִינוּ מֵרִב דְּבִקּוּתוֹ לֹא יָכַל לְחַפֵּשׁ בְּעִצְמוֹ אֲשֶׁה לְבָנוּ .

שִׁפְתֵי צַדִּיק | 'לִמָּה תַעֲמִיד בַּחַיּוֹ' - לֹא לְהִתְעַכֵּב בַּעַת הַעֲסוֹק בְּצַרְכֵי הַגְּשָׁמִיּוֹת .

דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל | יַחֲזֵק הַשְׁתוֹקֵק שֶׁתְּפִלַּת שְׁחָרִית תִּמְשָׁךְ עַד הָעֶרֶב .

טַל חַיִּים | בִּאֹר בְּדִרְךָ צִחוֹת עַל הַמַּהֲרִיּוֹת תְּפִלָּה .

זֶרַע קִדְשׁ | כָּל יוֹם יֵשׁ לְהַתְחִיל אֶת הָעִבּוּדָה מִקִּדְשׁ .

דָּגַל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם | תּוֹרָה מִטְהַרֶת הַלֵּב .

דְּבָרֵי אֲמָת | לְמוֹד אֶמְרָא בְּדַחִילוֹ וְרוּחִימוֹ מְבִיא יִרְאֵת שָׁמַיִם .

בֵּית אֲבָרָהָם | אֲבָרָהָם אֲבִינוּ מִסַּר דְּבוּרֵים לְאֲלֵינוּ שֶׁהָיָה בָּהֶם כַּחַ שְׂיָהָרָה בְּתוֹאֵל מִכְרֹז הַסִּסְפִּים .

תַּפְאֵרֶת שְׁלֹמֹה | סַפּוּר שִׁבְחוֹ שֶׁל צַדִּיק הוּא כְּדָבָרֵי תּוֹרָה .

אוצרות גאוני הדורות

דְּרוּשֵׁי וַחֲדוּשֵׁי רַבֵּי עַקְבִּיאַ אֵיגָר | הַפְּרִיָה שְׂרָה אֶת בּוֹרְאָה מִנֵּךְ .

חַיִּים שְׂנִים | הַהוֹכַחַת הַמְּקָרָא שֶׁהַמוֹסֵר דִּין עַל חֲבֵרוֹ נֶעְנֵשׁ תַּחֲלָה .

מֵאוֹר עֵינַים | שְׂקָר הַחוֹן וְהַכֵּל הַיְפִי .

דְּבָרֵי אִי"ש | אֲבָרָהָם הַסְפִּיד אֶת שְׂרָה וְכַל לְקַבּוּדָה .

אֲמֵרֵי אֵשׁ - חוֹמַת אֵשׁ | בְּקֵשׁ אֲבָרָהָם אֶת הַמַּעֲרָה גַּם בְּלִשׁוֹן מִתְנַה כְּדֵי שֶׁיִּטַּל דְּרָךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ שֶׁל עַפְרוֹן .

חֲמִדַּת יִשְׂרָאֵל | בִּאֹר הַמְּדַרְשׁ שֶׁחֲסָרָה הַתּוֹרָה אוֹת נ"ו מִשְׁמוֹ שֶׁל עַפְרוֹן .

טַל תּוֹרָה הַקָּדוֹשׁ | שֶׁתָּה אֲלֵינוּ כְּדֵי גְמִיעָה בְּלִבֵּךְ שֶׁאִסוּר לְהִנּוֹת מִמַּעֲשֵׂה נְסִים .

גְּבוּלוֹת בְּנִימִין | הַטַּעַם שֶׁלֹּא חִשַּׁשׁ אֲבָרָהָם אֲבִינוּ לְמִיתַת אֲלֵינוּ בְּדִרְךָ וְיֵאָסֵר יַחֲזֵק לְכָל הַנְּשִׂים שֶׁבְּעוֹלָם .

אֲרִיץ צִבִי | מִנּוֹן שֶׁרִץ לְבָן אֵל אֲלֵינוּ מִפְּנֵי שֶׁחֲמַד אֶת מִמוֹנוֹ .

עוֹד יוֹסֵף חַי | הַרְהַר אֲלֵינוּ נַחֲשׁוֹ בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ הַשָּׂדִים .

בִּאֹר הַחַיִּים | נֵס קִימַת שׁוֹרָה לְקַבּוּדָה שֶׁל אֲבָרָהָם וְנִקְבְּרָה לְמִשָּׁה מִמְנוֹ .

שְׁנֵי לַחֲוֹת הַבְּרִית | תִּשּׁוּן יַחֲזֵק תְּפִלַּת מִנְחָה בַּעַת שֶׁנֶּעֱקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לְפִי שֶׁאִין עוֹלָה בְּלֹא מִנְחָה .

טוֹר אֲרוֹחַ חַיִּים | שֶׁכֶּרָה הַגְּדוֹל שֶׁל תְּפִלַּת מִנְחָה לְפִי שְׁעוּזָב כֵּל עֲסָקוֹ הַתְּפִלָּל .

פְּנֵי דָוִד | קְבֵלַת תְּפִלַּת מִנְחָה בְּזִכּוֹת הַקְּרָבֹת אֵיל הָעֶשְׂדָה .

סֵדֵר הַיּוֹם | הַמְעוֹרֵר רַחֲמִים בְּשַׁעַת הַדִּין מִתְמַלְאִים כֵּל מִשְׁאֲלוֹתָיו .

כְּלִי יָקָר | לֹא מְצִינֵה שֶׁהָאֲבוֹת נֶעְנֵו מִנֵּךְ כִּי אִם יַחֲזֵק לְאַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה .

תַּפְאֵרֶת יְהוֹנָתָן | זְמַן רְצוֹן אֶף כְּשֶׁאִין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּזוּכָת יַחֲזֵק שֶׁהַתְּפִלָּל יֹאבֵה גַּם אֶת הַרְשָׁעִים .

בֵּית אֶלְקִים | לְהַפְּרִי שֶׁהַכֵּל מֵאֲתוֹ יִתְבַּרְךָ .

יְקַהֵל שְׁלֹמֹה | תְּפִלַּת מִנְחָה עוֹשָׂה וּמוֹעִילָה הַלֵּל .

כֵּן יְהוֹיָדָע | זְמַן מִנְחָה קִטְנָה מִסְגָּלַת לְתַפְלָה יִתֵּר מִזְמַן מִנְחָה גְּדוֹלָה .

מִזְמוֹר לְאֶסָף | חֲבִיבוֹת תְּפִלַּת מִנְחָה כְּתוּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִים .

מִזְמוֹר לְאֶסָף | מַחִילַת הָעוֹנוֹת בְּתַפְלַת מִנְחָה .

מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרִשָׁה .

סַפִּיר וִיהוּלֹם | עַם פְּרוּשׁ הַכְּתַר וְהַכְּבוֹד .

זוּהַר הַקְּדוֹשׁ | עַם פְּרוּשׁ הַכְּתַר וְהַכְּבוֹד .

נושאים בפרשת חיי שרה

אמונה ושמחה תמידית

רם שלמה

רבי שלמה מבאבוב זיע"א

דקרוק לשון הפסוק | באור נחמד בזמר איש חסיד היה בלי מזון ומחיה' - גם 'בלי מזון', 'מחיה' - מלא חיות ושמחה דקדשה

ויהיו חיי שרה וגו' שני חיי שרה (כג א). יש לך דקדק מהו אמרו 'שני חיי שרה', הוי ליה למימר שני שרה, או חיי שרה. ויש לומר הפנה בזה, על דרך שאמר כבוד קדשת אבי אדוני מורי ורבי זצוק"ל הי"ד לפרש בדרך צחות מה שאומרים בזמירות למוצאי שבת קדש איש חסיד היה בלי מזון ומחיה'.

שחסידים הראשונים היו במדרגה זו: 'בלי מזון', שאפלו כשלא היה להם מזונותיהם כדי צרכם, 'ומחיה', אף על פי כן היו מלאים חיות והיו ששים ושמחים לעשות רצון קונם עד כאן.

הדרך להגיע לשמחה תמידית להתבונן שבכל רע טמון טוב וחסדים

והנה הדרך שיגיע האדם למדרגה זו להיות בשמחה תמיד ובחיות דקדשה, הוא על ידי שיבתבונן האדם שבכל דבר רע טמון בו רק טובות וחסדים.

וכעובדא דנחום איש גם זו (תענית כא) שאף על פי שלמראית העין היה נראה כאלו היו לו מארעות רעות עם כל זה היה אומר על כל דבר גם זו לטובה, וזו היתה בחינת שרה אמנו.

באור דקדוק לשון הפסוק ודברי רש"י על פי הג"ל

וזה שאמר הכתוב שני חיי שרה - שבכל שנותיה תמיד היה לה חיות והיתה בשמחה.

ועל זה פון רש"י באמרו על הפסוק שני חיי שרה - שכלן שוין לטובה, כלומר איך הגיעה למדה זו, על ידי שכל המארעות היו שוין אצלה לטובה, וכל ימיה אמרה על כל דבר גם זו לטובה:

תפארת שלמה

רבי שלמה ממדומסק זיע"א

אברהם נמנע מלהספיד את שרה כדי שלא ירהר אחר הנהגת הבורא

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר (כג א). מלמד שהיה רואה מלאך המות מתריס פגגדו. אמר רבי יוחנן מן הן תנינן (ברכות יז): מי שמתו מטל לפניו פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין וכל מצות שבתורה, מן הקא, ויקם וידבר' (כ"ד נח ט).

הנראה בבאור המדרש, פי לכאורה אין להבין, מה היה קשה לו לבעל המדרש הזה ואיך מוכח מן המקרא הזה.

אכן הנראה לי בכונת המדרש, פי יש לך דקדק בהכתוב שנאמר ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה, ולא נאמר שעשה כן והספידה,

לשוננו מרע, כי לא ירע בעיניו כָּלֵל עַל ה' תִּבְרָךְ.

באור העגנון אצל אברהם אבינו

והנה כֵּן הַדְּבָר הָיָה אֶצֶל אַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה, כְּשָׁבָא לִסְפֹד לְשָׂרָה רָאָה מֵלֶאֱדָף הַמָּוֹת מִתָּרִיס כְּנִגְדּוֹ, רָצָה לִזְמֹר, כְּשֶׁהִתְחִיל לְהִתְבּוֹנֵן עַל מִיתַת שָׂרָה, הִצְדֵּקַת הָרֵאשׁוֹנָה אֲשֶׁר בְּעוֹלָם אֲשֶׁר הָיְתָה אִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְתִקּוֹן חַוָּה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִדְּבָרַת מִתּוֹף גְּרוּנָה, וְעַתָּה פְתָאָם מִתָּה עָלִינוּ אַחֲרֵי מַעֲלַת הָעֵקֶדָה שִׁזְכַּתָּה לְבֵן צַדִּיק בְּזָה וְלֹא הוֹעִיל לָהּ כְּלוּם.

כָּל זֶה הָיָה הַיֵּצֵר הָרַע מְכַנֵּס בְּלִבּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְבַעֲבוֹר יִקְשֶׁה בְּעֵינָיו וְיִרַע עַל מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה לָהּ, לְכֵן כְּשָׂרָאָה זֶה מִיַּד פָּרַשׁ וְלֹא הִסְפִּידָה, וְיִגָּם מִעַל פְּנֵי מִתּוֹ וְיִדְבֵר דְּבָרִים אַחֲרִים כַּנִּלְוֵ:

מעלת הצדיקים

מאור ושמשי

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

תועלת הנסיעה לצדיק

הנה התועלת הנמשך להנוסע אל הצדיקים הוא, דהנה כל דרך איש ישר בעיניו, ובפרט הלומד ועוסק בעבודה, ידמה בנפשו שכבר הוא במדרגת צדיק.

אמנם, כשבא אצל הצדיק, נופל עליו פחד ומאור, ורואה אז שמעשיו אינן נחשבים כלום, ונופל ממדרגתו שהיה נחשב בעיניו לצדיק ובעל מדרגות, וכא למדרגת תשובה, לפשפש במעשיו, ורואה שאינם בהגן.

וגם כשרואה עבודת הצדיק שהם גדולים מאד, יפל עליו הבושה, שהוא מתבייש ממעשיו ומדעותיו, ורואה לתקנם ולעבד עבודת

רק תכף ומיד פתיב ויגם אברהם מעל פני מתו, למה התנחם מלהספידה. לכן בא הבעל המדרש לתרץ, שהיה רואה מלאך המות מתריס כנגדו וכו'.

הצדיקים אינם מהרהרים במדת הדין כדי שלא יבאו לידי נסיון

והענין הוא על דרך הכתוב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים (שמות ג ו). ורצה לומר, דהנה זה כלל גדול במעלות הצדיקים המתהלכים לפני אלהים בתמים, אף אם חלילה באה אליהם מדת הדין לאיזה יחיד או רבים חס ושלום, לא יתנו לבם להתבונן מהות הצרה ההיא ורחמנא לצלן.

ולא יפל לבכם להקשות מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת, כי לבם נכון ובטוח בה' כי צדיק וישר הוא אל אמונה ואין עול' (דברים לב ה), ונתפוס הוא כי מפי עליון לא יצאו הרעות, רק כלם מכונים לטובה.

ולכך באותו הענין כפאר ראה משה רבנו ע"ה מראה הסנה המורה על הגלות ולא רצה להתבונן מה זה ועל מה זה, אף ויסתר פניו כי ירא מהביט' ולהסתפל אל בחינת האלהים והדינין פון יקשה בעיניו על ככה.

והא ראייה, כפאר הלך בשליחות ה'ה ושמ לבו לצענון של ישראל, לא יכל לסבל עוד ויצעק ואמר 'למה הרעת' (שמות ה כב), ונענש מיד באמור לו 'עתה תראה' ולא יותר, כמאמר חז"ל (סנהדרין קיא:).

וזהו שאמר הכתוב (תהלים לד יג) 'מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב', רצה לומר, מי הצדיק אשר כל הימים רואה כי הכל רק טוב מה' יתברך כנ"ל, אז ממילא על ידי כך ינצר

הקדוש עליון מרוזין זי"ע על הכתוב ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי וגו':

דברי להעלות את הניצוצות הקדושות הוא על ידי התורה, אבל יש ניצוצות קדושות שהם משקעים הרבה ואי אפשר להעלותן על ידי התורה, מפל מקום אפשר להעלותן על ידי אכילה בקדשה וטהרה, ויש ניצוצות קדושות דגם על ידי אכילה אי אפשר להעלותן, אז יש עצה להעלותן על ידי ספורי צדיקים.

לכן כאשר בא אליעזר עבד אברהם לביטול של בתואל לקחת את רבקה לאשה בשביל יצחק, רצה מקדם כל להעלותה לטהר אותה מהסביבה שלה, וזה שאמר לא אכל עד אם דברתי דברי (כד הל) בכדי להעלותה מסביבתה, עד כאן דברי פי חכם חן.

באור דברי רש"י יפה שיחתן של עבדי אבות וכו' על פי הנ"ל

ואני אמרתי לו שבנה יש לפרש דברי רש"י ו"ל יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים וכו' (להלן כד מב), שמה שלפעמים איננו פועלת תורתן של בנים פועל השיחה מעבדי אבות שיודעים לספר הספורים מהאבות.

והשיב לי הרב הקדוש הנ"ל, שפנתי בזה להצדיקים בני הרב הקדוש עליון מרוזין זי"ע שהוסיפו על זקנם כנ"ל, וברוך שפנתי (מרשימות האדמו"ר בעל האמונת משה מאלכסנדר זי"ע א):

ה' ביתר שאת וביתר עז, זה הוא התועלת הבא להנוסעים להצדיקים.

הרמז בלשון הפסוק

והנה ידוע, שיצחק הוא מדת יראה, עולם התשובה, שהנה הוא מנהיג בני דורו שייראו מאד מפני הקדוש ברוך הוא, ויעשו תשובה על מעשיהם.

וזה מרמז לנו הפסוק. ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל (כד סד), גמל' הוא לשון גמול, הינו שנפלה ממדרגתה הראשונה שסברה שעשתה עד עתה שום גמול ומעשים טובים בעולם, נפלה מזה ובאתה לעולם התשובה, כאשר אמרנו שזהו התועלת נמשך להבאים אצל הצדיק.

הרמז בדברי רש"י

וזה מרמז לנו רש"י שראתה אותו הדור ותוא, רצה לומר, הדור מלשון 'הדרי בי', שראתה מדרגתו לשוב אל ה' בתשובה שלמה, ותוא על מעשיו הראשונות לתקנם ביתר שאת ויתר עז, ובאתה לעולם התשובה, עולם הבינה, אשר מתפשטין משם חמשים שערי בינה, וצריך להשב באמת לתקן כלם:

אפיר יעקב

רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע א

הניצוצות שאי אפשר להעלותם על ידי תורה מתעלים על ידי אכילה בקדשה או על ידי ספורי צדיקים

הייתי היום אצל הרב הקדוש מוהרא"י האדמו"ר מסדיגורא (שליט"א) וצ"ל בתל אביב ת"ו. והגיד לי בשם זקנו הרב

פְּרַשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

עליו להפיר ולדעת, שעל ידי עצם המצוא במקום ההוא הרי 'תקומה היתה לו', שעוד בטרחם גישתו לקים בו מצוה כו', כבר נעשה במקום ענין של עליה ותקומה, יציאה מיד הדיוט, על ידי עצם הענין שהוא ברשות ישראל.

כל ישראל בני מלכים וכתם ככחו של מלך

ומזה מוכן עוד ענין, שאי אפשר שיהיה שום מונע מעבודתו ומעכב לעשות כאן ארץ ישראל, כי מאחר שתקומה היתה לו, כי כבר יצא מיד הדיוט ליד מלך, ועד למלכו של עולם, על ידי שנכנס לרשות ישראל.

שכל ישראל בני מלכים הם (שבת טו), ויתרה מזו, מלכים הם, והינו שגם כאשר הדבר שבעולם הוא לא סתם דבר גשמי אלא ענין ודבר חשוב בעולם (כמו עפרון שלא היה הדיוט, שהרי עלה לגדלה, מנוהו שוטר עליהם), מכל מקום לגבי איש ישראל הרי זה הדיוט, שאינו תופס מקום לגבי איש ישראל, ולגבי כחו ועבודתו לעשות כאן ארץ ישראל.

ואפן עשיתו הוא כמו 'מלך', אמר מלכא עקר טורא (כ"ב ג), שגם כשנראה כאן טורא, יצר הרע שנדמה פהו (סוכה נב), הרי הוא עוקרו ממקומו ומכניסו לרשות הקדשה. ואחר כך הוא הולך לקים מצותו להמשיך קדשה בעניני העולם לעשות ארץ ישראל בפעל.

ההוראה הברוכה מכך לגבי ארץ ישראל כפשוטה

ומכל זה הוראה ברורה גם בנוגע לארץ ישראל כפשוטה, שהרי היתרון דמקום

ינקם שדה עפרון (תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך, ופשוטו של מקרא נקם השדה והמערה אשר בו וכל העץ לאברהם למקנה וגו', רש"י) (כג יז)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מעת המכפלה היא מהמקומות שנקנו לישראל לצמיתות ואין לאמות העולם טענה עליהם

ידוע דחברון, ובפרט מקום מערת המכפלה, הוא המקום הראשון בארץ ישראל שנקנה לעם ישראל בפעל לצמיתות, וכדאיתא במדרש (בי"ר ע"ז) שהוא אחד משלשה מקומות שאין אמות העולם יכולין להונות את ישראל לומר גזולים הן בידכם, ואלו הן, מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו של יוסף.

הלמוד מכך לעבודת הבורא של כל אחד ואחד

ויש לומר, שמה מוכן, שיש הוראה בעבודה הרוחנית של כל אחד ואחד מישראל ד'מאף דא ארץ ישראל' (עשה כאן ארץ ישראל), שבכל מקום המצאו צריך יהודי לעשות ארץ ישראל — שעשית ארץ ישראל היא באפן שתקומה היתה לו, שיצא מיד הדיוט ליד מלך.

כל מקום שיהודי נמצא בו הוא בחינת 'תקומה היתה לו'

ובארור הענין: כשם שתקומת השדה היתה עוד קדם קבורת שרה, אלא על ידי זה שנכנס לרשותו של אברהם, הגה על דרך זה בעבודה רוחנית, שפאשר יהודי בא לאיזה מקום או שיש לו שיכות לענין שבעולם שפשוט שמה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ (תהלים לו כג), לקים שליחותו לעשות ממנו ארץ ישראל.

בזה, שנוסף על זה שנקנה לאברהם לפני כבוש הארץ, היה זה המקום הראשון בארץ ישראל שנקנה לאברהם שקנהו עבור קבורת שרה, אמו של יצחק בלי כל שיכות לישמעאל, דשיכותה של שרה היא רק לעם ישראל, ומאז היה שם מקום קבורת אבות דבני ישראל אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה.

יחול והפלה לזכות לגאלה שלמה במהרה

ועל ידי חכרון ומערת המכפלה נתן תקן וחזיון, תקן דמלך, שארץ ישראל תשאיר לבני ישראל גם ברגעים האחרונים דגלות.

ובקרוב ממש נזכה לביאת משיח צדקנו, שאז תהיה כל ארץ ישראל בשלמותה, ירחיב ה' אלקיך את גבולך, גם ארץ קניי קנייזי וקדמוני, שנתנו בכרית בין הבתרים לאברהם אבינו.

באמן ד'לורעך נתיי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני, ביחד עם ארץ שבע האמות, במהרה בימינו ממש (חלק לה עמ')

: (87-88)

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד א)

שערי ארוכה

דבי יעקב אבייחזיקא זי"ע"א

עובר ה' ובעל תשובה עולים מדרגה אחר מדרגה

שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו. עוד ינובחו בשיבה דשנים ורעננים יהיו (תהלים צב יד-טו). כאן בא להורות, דאין

השדה ומערת המכפלה שבחכרון הוא בכף שהוא אחד משלשה מקומות שאין אמות העולם יכולין להונות את ישראל (כנ"ל):

אף שגם בנוגע לכל ארץ ישראל אין מקום לטענת גזלה, כמו שהאריך רש"י בריש פרושו על התורה (בראשית א א) 'כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו'.

מכל מקום הרי זה מענה לאמות העולם שטוענים לישראל 'לסטים אתם', אבל בג' מקומות אלו אין שם אפלו קא סלקא דעתך לטענה שייצטרכו לענות להם, מאחר שג' מקומות אלו באו לידם על ידי תשלום כסף.

מערת המכפלה קדושה אף בזמן הגלות

וטעם הדבר מובן על פי מה שאיתא במפרשים (נור הקודש לכ"ר שם) שהיהודי בג' מקומות אלו הוא בזה שמקומות אלו מיחדים בקדשתם תמיד, גם בזמן הגלות:

מקום המקדש, דתמיד בקדשתו עומד כמו שאמרו רז"ל ופסק הרמב"ם להלכה דקדשת המקדש מפני השכינה ושכינה אינה בטלה לעולם, לא זזה השכינה מתוך ההיכל וכו' אין השכינה זזה מכתל מערכי' (שמ"ר ב ב).

וכן מערת המכפלה - מקום קבורת האבות שעל גדה עוברת התפלה דכל ישראל, ומעין זה לגבי מקום קבורתו של יוסף.

הודרה של מערת המכפלה על שאר המקומות

ועל פי זה יש לבאר, דמג' מקומות אלו גופא, הרי מקום מערת המכפלה מיחד

והתרומוות

ישנם כאלו שתמיד מאחרים את העת מצא והשעה המסגלת להתעלות והתרומוות, שבתות וימים המכשירים לקנות בהם מקור הברכה, והוא לא התבונן, ואינו יודע במה עברו ואיך עברו, ולבו מאד שבור בקרבו מזה, איפה היה בשעה שכל אחד התעורר והתעלה. והוא נשאר כמו שהיה.

הרמז בפסוק 'תפלה לעני כי יעטף'

והוא מרמז בפסוק 'תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו' (תהלים קב א), 'יעטף' הוא מלשון 'העטפים ללבן' (בראשית ל מב), אין עני אלא בדעת (ראה כתובות סח.), העני הזה הוא תמיד מאחר את הימים הטובים, כמו בחתונה של מחתנים השיכים להשמחה מחכים, והעני שרוצה גם כן לההנות ולטעם מהחתונה מאחר, וכל נחמתו בזה שלפני ה' ישפך שיחו ומר נפשו.

כאור 'אברהם בא בימים'

וזהו הנאמר באברהם שתמיד בא בימים, לא אחר את הימים המסגלים, הוא המחפץ בעצמו שהימים חפו עליו, הוא העלה אותם והתעלה בהם (מאמרי חג הסוכות ד"ה ואברהם זקן השני):

וה' ברך את אברהם בכל (מלמד שקום אברהם מצות סכה, מדרש פליאה) (כד א)

אבני זכרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

גלוי מן השמים בכאור מדרש פליאה

אמר הרב הצדיק מלובלין זצ"ל, שהיה מצער עצמו על המדרש הזה הרבה זמנים. ואחרי כן אמרו לו מן השמים, דג' אותיות של תבת בבל' מרמזים על מצות סכה.

שום אדם יכול לזכות בכל מעלות הראויות לו בפעם אחת, רק מדרגה אחר מדרגה.

כמו שמצינו באברהם אבינו עליו השלום שנאמר בו ואברהם זקן בא בימים וד' ברך את אברהם בכל, עד סוף ימיו אז נאמר וד' ברך את אברהם בכל, דהינו שזכה לכל מעלותיו.

דבתחלה כתיב בה (לעיל יב ט) ויפסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה. 'הנגבה' היא סטרא דקדושה, היה אברהם הולך ורודף אחריה מדרגה אחר מדרגה, וכתוב נמי (שם יג א) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל, שהיה משיג מדרגה אחר מדרגה, ולבסוף אז נאמר בו ויה' ברך את אברהם בכל, שזכה לכל מעלותיו כראוי.

והוא הדין לכל אדם דעל ידי מעשיו זוכה ועולה מדרגה אחר מדרגה עד רום המעלות, ויש שאין בידו זכות כל כך ולוקח נפש רוח נשמה שלו מעולם העשיה לבר. ויש שזוכה ולוקחה מעולם היצירה. ויש שזוכה ולוקחה מעולם הבריאה.

ויש שזוכה ולוקח נפש בכללות נרנח"י שלה מעולם העשיה, וזוכה ולוקח רוח בכללות נרנח"י שלו מעולם היצירה, וזוכה ולוקח נשמה בכללות נרנח"י שלה מעולם הבריאה, וכן מעולם האצילות, כמו שכתב רבנו זלה"ה.

והכל עולה לו האדם על ידי מעשיו וזכותו מדרגה אחר מדרגה. וכן נמי כשכא לתמן הפרצופים העליונים שפגם בהם צריך לתמן מדרגה אחר מדרגה:

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

והירות לא לאחר ולהחמיץ רגעים של התעוררות

וְזָקְנֵי וצלה"ה מקאצק אמר על מה שאמרו ז"ל (תנא"ר פכ"ה) חֵיב אָדָם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הינו שעל כל פנים תהיה למעשי נגיעה בעלמא למעשי אבותי, אבל לא להטעות את עצמו שהוא עושה כמעשיהם.

אך יראה הפרוש, דהנה האבות עם כל קדושתם ומעלתם לא הרגישו בעצמם שום מעלה, אברהם אמר 'אנכי עפר ואפר' (בראשית יח כז), ויעקב אמר 'קטנתי מפל החסדים וגו'' (שם לב יא).

ובענין הנה על כל פנים מחיב כל איש שיבין דבר לאשורו עד כמה עדין הוא עומד מבחוץ וכל מעשיו הם אפס ואין לעמת חובת כל היצורים, ורק פעני בפתח עומד ומבקש רחמים בלב מלא בוש.

ובזה הוא נקרא 'עושה כמעשיהם' – כמו שהם לא באו מנחם מעשיהם אף על פי שהיה להם תלות במעשיהם הטובים, כן אנחנו אף על פי שבאמת אין לנו במה לתלות. ואם אנחנו עומדים לפני המקום באפן זה, יצדק לומר שאנו מזכירים זכות אבות.

ובכן יש לומר שזוהי פונת המדרש על אליעזר שהזכיר זכות אבות, הינו שיצדע שאין לו שום שיכות לכל הענין הזה והוא עומד לגמרי מבחוץ כנ"ל (תרע"ב):

ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השאבת (אמר רב הונא בשעה שאדם הולך לקח אשה ושמע קל כלביא מנבחים הוא מצית מה אנון אמרין לעת ערב לעת צאת השאבת, כ"ד נט יב) (כד יא)

כ' מרמז על הפסוק בספת תשובו שבעת ימים (ויקרא כג מב). כ' מרמז על הפסוק כ'ל האזרח בישראל ישובו בספת (שם), ל' על הפסוק ל'מען ידעו דרתיכם כי בספות הושבתי את בני ישראל (שם כג מג) (אור הגנוז כ"י) מערכת הרב הקדוש מלובלין אות ד):

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו וגו' אשר לא תקח אשה לבני וגו' (כד ג-ב)

שים משמואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

ההרגשה שהאדם עדין עומד בפתח ולא התחיל מאומה בעבודתו יתברך היא עצמה הזכרת זכות האבות

במדרש רבה (פרשה ט) כתיב (משלי יז ב) 'עבד משפיל ימשל בבן מביש ובתוף אחים יחלק נחלה', 'עבד משפיל' זה אליעזר וכו', 'ימשל בבן מביש' זה יצחק שביש את כל אמות העולם בשעה שנעקד על גבי המזבח, ו'ובתוף אחים יחלק נחלה' בתוף ישראל, מה אלו מזכירים זכות אבות אף זה מזכיר זכות אבות.

ולכאורה אינו מוכן הדמיון, ישראל מזכירים זכות אבות בעבורם, וזה מזכיר זכות אבות בעבור האבות, ולמה יקרא זה 'בתוף אחים'.

אך יש לפרש, דהנה אמרו ז"ל (ב"ר עו ד) הבחר בדרביהם והעושה כמעשיהם אני מתקים עליו. הנה בוחרים בדרביהם יש לומר על כל ישראל, שהכל חפצים ליראה את שמו, אבל מי הוא זה אשר ישפש כל כך להתברך בלבבו לאמר שהוא עושה כמעשיהם.

חקל יצחק

רבי יצחק אייזיק מספינקא זיע"א

אברהם אבינו החזיק ושיבה עם תלמידים רבים

או יאמר לפרש הפסוק בדרך רמו, דהנה אברהם אבינו זמן ויושב בישיבה היה מרביץ תורה לתלמידים, באמרם במסכת עבודה זרה (ד): דמסכת עבודה זרה שאברהם אבינו ארבע מאות פרקי היה.

גמלים רמו לתלמידים | בית המדרש בזמנם

היה מחוץ לעיר למנע טרדות

ואליעזר היה דולה ומשקה מתורת רבו לאתרים (יומא כח:), והתלמידים מכנים בשם גמלים, דגמל בגימטריא חקמה כמו שכתב באמרי יוסף, והבית מדרש בזמנם היה מחוץ לעיר, כדי שלא יטרדו אותם טרדות העיר, שיוכלו לישב ולעסק בתורה בלי טרדה.

עקר קניו עסק התורה הוא בלילה

ואיתא ברמב"ם הלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ג) דעקר עסק התורה הוא בליילה ואין אדם לומד רב חכמתו אלא בליילה, על פן לא יאבד אדם לילה אחד מלילותיו עין שם.

באור הפסוק על דרך הנ"ל

זוה פרוש הפסוק, ויברך הגמלים דהינו התלמידים, מחוץ לעיר, דהינו להבית מדרש שהוא מחוץ לעיר, אל באר המים דהוא התורה הקדושה הנקראת באר מים חיים, לעת ערב דיקא דאז עקר זמן למוד התורה הקדושה, לעת צאת השאבת שאז שואבין חכמת התורה.

על האדם לעסק בתורה בכל שעות היום ולא

רק בזמן פנוי

אמנם כתב רש"י בתהלים קי"ט בפסוק 'עת לעשות' (פסוק כו), דאדם פנוי העושה תורתו עתים, מפר ברית, שאדם פנוי צריך להיות יגע בתורה כל שעות היום, עד כאן לשונו. ונדוע דהתורה נקראת אשת חיל.

באור דברי המדרש על פי הנ"ל

זוה פנות המדרש, בשעה שהולך אדם לקח אשה, ושמע קל כלפיא מנבחין, דאם האדם הולך לקח אשה – דהינו לעסק בתורה כל היום, ושמע קל כלפיא מנבחין, הוא מצית מה הם אומרים לעת ערב – דהכלבים הם החיצונים שאינם רוצין שיעסק בתורה כל היום.

על פן הם אומרים לעת ערב – די לעסק בתורה לעת צאת השאבת, שכבר שאבו להם פרנסה כל היום, אז יעסקו בתורה ולא כל היום חס ושלום. אכל דוד המלך עליו השלום אמר (תהלים קיט טז) מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי:

חמרא טבא

רבי אברהם טמחה מבארגוב זיע"א

ביאת אליעזר לבית לכן היה ביום א' דסכות

| 'לעת צאת השאבת' – שמחת בית השואבה

ויברך את הגמלים וכו' לעת ערב לעת צאת השאבת. הנה כפי החשבון המבאר (בספר ידי משה ובהקדמה שם) היה ביאתו של אליעזר אל הבאר ביום א' דסכות, עין שם. ובערב היה ליל שני של סכות, שבו שמחת בית השואבה. והטעם, לעת ערב לעת צאת השאבת' – שהיא בית השואבה (פרשת חיי שרה):

ויאמר ה' אלקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום וצעה חסד עם אדני אברהם (כד יב)

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

אליעזר התחזק והלך בדרך של אברהם –

דרך האמונה

פרשת אליעזר שחכמינו ו"ל משבחים אותו עבד משפיל' (כ"ד ס ב) ושרת אותו

ונאבא היום אל העיני וגו' (אמר רבי אחא לפה שיחתי של עברי אבות לפני המקום מתורתן של בניי שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמזיה, רש"י) (כד מב)

מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

בכל התורה שורה אורו של הקב"ה בהעלם ובכפרשתו של אליעזר היתה ההתגלות ביתר שאת

והטעם הוא, מפני שבכל התורה כלה שורה אור אין סוף ברוך הוא בהעלם, וכאן בפרשת אליעזר היתה התגלות אור אין סוף ברוך הוא יותר, שלכן כתיב ויקד וישתחו' כו' (כד כו) שהיה בטל בתכלית לפני אור אין סוף ברוך הוא שהיה מאיר בגלוי כו'.

טעם הדבר על פי תורת הקבלה

והטעם שמאיר אור אין סוף ברוך הוא בכאן יותר בגלוי, מפני שעשה אליעזר דבר גדול מאד שלקח את רבקה לאשה ליצחק, והוא ענין חבור מ"ה ובי"ן, שיצחק הוא קו שמאל שבועיר אנפין, וחדר את רבקה שהיא הנוקבא דאצילות שהוא שם בי"ן לשם מ"ה שהוא יצחק.

ויצחק הוא נעלה מאברהם, שהוא קו שמאל, והוא כמעלת הזקב על הפסף שגבורות הם למעלה מחסדים, שעל יצחק יאמר פי א'תה אבינו' כו' (שבת פ"ט:). ובפרט לאחר העקדה שעקדו אברהם אבינו עליו השלום על המזבח ממעל לעצים, שנתעלה אז למעלה מן העצים שהם עץ החיים ועץ הדעת כו'.

וענין החבור הוא שחבר מ"ה ובי"ן, פי רבקה היא שם בי"ן דאצילות, וכנגד ד' בניי שהם ד' שמות בי"ן דברה תורה והם הד' אמהות שהם שרה ורבקה רחל ולאה שפלים

צדיק באמונה (שם טו ט), שהלך בדרך של אברהם אבינו עליו השלום – כח האמונה.

אברהם אבינו עליו השלום היה המאמין בהשם יתברך – 'והאמן בה' (בראשית טו ו), 'ומצאת את לבו נאמן לפני' (נחמיה ט ח), וזאת קבל ממנו אליעזר, שנתחזק באמונה, שהשם יתברך יצליח אותו, בזכות אמונה.

אברהם אבינו בשפלותו לא החזיק את עצמו ראוי אף למה שהיה מגיע לו

כתיב 'והאמן בה' ויחשבה לו צדקה, שאברהם אבינו עליו השלום חשב זאת לצדקה, מכח שפלותו, אף שהיה יכול לקבל לא בתורת צדקה כדאיתא בגמרא (ברכות י"ז) על האבות 'הרחוקים מן הצדקה' (ישעיהו מו יב) שהם יכולים לילך בזרוע.

אברהם נטע כח האמונה לדורות | גם אליעזר בקש ועשה חסד עם אדני אברהם – אף שהיה מגיע לאברהם

אבל ראה אברהם אבינו עליו השלום לנטע ענין האמונה לכל הדורות, שבני ישראל אמינו בה', ולכן נתחזק בכח האמונה, ולזאת נזכר צדקה. ובדרך הזה הלך אליעזר, ועשה חסד עם אדני אברהם, הזכיר חסד ה' אף שהיה מגיע לו.

הלמוד שבכח האמונה אפשר להתחזק אף בדורות האחרונים

וזאת להראות שבכח אמונה יוכלו עובדי השם להתחזק אף בדורות האחרונים. כדאיתא (מכות כד) בא חבוקו כו' צדיק באמונתו יחיה, יחיה, לכל הדורות אשר יתחזקו באמונה, ובדרך זה הלך אליעזר שבקש חסד חנם אף שלא יהיו ראויין שנתמעטו הדורות יתקיימו ויושעו בכח האמונה (שנת תשכ"ט):

בבחינת רצוא ושוב רצוא ושוב, וזהו לשון 'התהלכתי', ולכך היו כל מעשיהם רק בחינת רוחניות ולא גשם כלל וד"ל.

באר הענין ביתר עמק

אך להבין זה באר היטב, מפני מה היה פאן גלוי אור אין סוף ברוך הוא יותר מבכל התורה שהוא שורה בהעלם כו', והרי בשאר המצות יש גם כן חבור מ"ה וב"ן כו', ולמה היה פאן גלוי אור אין סוף ברוך הוא יותר כשהלך אליעזר לחבר ב"ן למ"ה כו'.

אך הענין הוא, שבכאן היה התחברות שם ב"ן שהיא מלכות דאצילות שהיא הפלליות של תורה שבועל פה, פי מלכות פה תורה שבועל פה קרינן לה לשם מ"ה, והיה בכאן החבור בדרך כללי שהוא פלליות תורה שבועל פה שהיא שם ב"ן חברה לשם מ"ה.

וכל התורה שהם המצות פרטיות שבה נקראים איברין דמלכא, שהם רק איברין דמלכא שהוא דרך פרטי, לכך החבור דשם הוא דרך פרטי וקצור ובכמיזה בלבד שהוא בהעלם כו'.

ופרושו כמשל בנפש האדם, פלליות החיות שורה במח ולב ששם שורה החיות

הפללי בהתגלות, ובכל איבריו יש גם כן חיות פללי מפלם, פרוש למשל בהרגל יש בו החיות של הראש ועין גם כן שהוא כלול מפלם.

בנראה שאם מקיזין דם מן הרגל מועיל לראש וגם יכול להיות רפואה להעין כשיקזו דם מן הרגל, נמצא יש בהרגל החיות של הראש והעין גם כן, וכן מפלם איבריו שכלול מפלם.

רק החיות של הראש והעין הוא שורה בהרגל רק בדרך קצור מפלג ורק בדרך רמז בלבד ובהעלם מאד. וכן בכל אבר הוא כלול מפלם שיש בו חיות כלול מפלם אך הוא בו דרך רמיזה וקצור והעלם מאד.

הם שם ב"ן (ענין ד' אמהות הן ד' שמות ב"ן – ראה גם תורת חיים פ' שנתנו קלו, א. שם קלט, א).

אך ההפרש, ששורה ורבקה הם הפנימיים, ששורה היא פתר דנוקבא ורבקה היא חכמה דנוקבא, ורבקה היא תכף 'אתרי' שורה, האחרים של שורה, כדכתיב וינחם יצחק 'אתרי' אמו (כד טו) – תכף אתרי 'אמו' שם הוא רבקה וד"ל. ורחל היא מלכות שבמלכות ולאה היא עלמא דאתפסא פנ"ל. וזהו הד' שמות ב"ן וד"ל.

והנה רבקה היא שם ב"ן, שהוא הנוקבא דאצילות פנ"ל, היתה ראש לשועלים להחיות לבריאה יצירה עשיה שהיא נקראת אמא תמאה ומטרוניתא כו'. ורבקה היא אם יעקב ועשו פרוש שרגליה יורדות מות ומקבלים החיצונים גם כן כו'.

והיה צריך אליעזר להגביה (ולברר מן הטוב שבבריאה יצירה עשיה) ולהעלותה לאצילות לחברה בשם מ"ה (שהוא החבור עולמות בריאה יצירה עשיה עם אצילות כי היא מקור של בריאה יצירה עשיה כו').

ולכך לקח עשרה גמלים מגמלי אדוניו (שהאבות היו מרפכה ולכן לקח הגמלים של אדוניו שהיו גם כן מרפכה כו'), וכל 'טוב' אדוניו בידו, פרוש שלקח כל 'טוב' אדוניו הוא כל האורות שבאצילות לקח אתו בכדי שיוכל להעלותה מבריאה יצירה עשיה, לכך לקח אתו כל האורות שבאצילות בכדי שיוכל להעלותה משם וד"ל.

כי פל מעשה האבות שעשו לא היה נכלל בחינת גשם כי אם הכל ברוחניות למעלה, מפני שהאבות הן הן המרפכה והיו תמיד בבחינת בטול. כדכתיב אשר 'התהלכתי' לפניו כו' (כד מ), והיה לכתב 'הלכתי'? 'התהלכתי' הוא הפרוש שהיה מתהלך תמיד למעלה

ויצא יצחק לשוח בשדה (אין שיחה אלא תפלה,

ברכות כו: (כד סו)

אַלף בינה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

תפלה נקראת שיחה, שתהיה בלבו שיחת התפלה בלבד

התפלה צריכה פננה הרבה, דעקרה בלב, כמו שכתוב (דברים יא ג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. והנה מצינו דוד המלך עליו השלום קרא 'שיחה', כמו שכתוב (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יצטף ולפני ה' ישפך שיחו'.

ומזה דרשו רבותינו ו"ל (ברכות כו:) על פסוק **ויצא יצחק לשוח בשדה** אין שיחה אלא תפלה. וצריך להתבונן מה טעם נקראת תפלה 'שיחה'.

ויש לומר דהינו טעמא, משום דעקר תפלה היא בלב כפאמור, ופגם התפלה הוא כשאדם חושב בשעת התפלה מחשבות של הבלי העולם, וצריך בשעת התפלה לפנות כל מחשבות מדעתו ולא יערב שום מחשבה עם מחשבת התפלה.

ועל ענין זה אמר דוד המלך עליו השלום ו'לפני ה' ישפך שיחו', דמה התפלה שבלב האדם ומוציאה בפיו לכלי שהוא מלא מים או זין וכיוצא, כשאדם שופך הפלי על פיו, לא ישאר בו שום דבר ממה שהיה בו, רק נשאר הפלי ריקם לגמרי, כך בעינינו בשעת התפלה רואה האדם כאלו לבו מלא שיחה.

אמנם אותה השיחה תהיה בלה של תפלה, דאז שאם היה נשפך לבו לא היה נשאר בו שום שיחה, רק השיחה של תפלה דוקא, ואין שום שיחה אחרת מערכת עמה.

לפיכך אמר דוד המלך עליו השלום ו'לפני ה' ישפך שיחו', דהינו שהשיחה בלבד

מה שאין פן החיות שבמח ולב הוא הפליות של כלם באריכות והתגלות ולא ברמז והעלם, כי אם שורה שם בהתגלות החיות הפול מכלם וד"ל.

וכמו כן ממש הוא ההפרש בין החבור שחבר אליעזר שם ב"ן לשם מ"ה, ששם ב"ן הוא פליות כל התורה בלה שבעל פה וחבר הפליות של התורה שבעל פה לשם מ"ה. לכך נכפלה פרשה של אליעזר שהיא פליות התורה שבעל פה והיה אור אין סוף ברוך הוא בהתגלות מפני שהוא הפליות וכמשל התגלות חיות הפללי בלב ומח כו'.

מה שאין פן שאר כל התורה שהם המצות הם רק איברי דמלכא. ואף ששם יש גם פן חבור שם ב"ן למ"ה, הוא רק ברמזה וקצור מפלג והעלם מאד כמשל פליות החיות שיש בכל האיברים פלול מכלם רק דרך רמזה והעלם וקצור מפלג כנ"ל וד"ל.

באור יפה שיחתו של עברי אבות מתורתו של בנימ' על פי הנ"ל

וזהו יפה שיחתו של עברי אבות מתורתו של בנימ', פרוש שהרי התורה היא נצחית ומעשה האליעזר היא גם פן תורתו של בנימ' שישנה בכל המצות כמו בתפלין וציצית ישנה גם פן שהכל הוא חבר ב"ן למ"ה.

אך היא יפה ביותר שאת מתורתו של בנימ' שהיא חבור פליות תורה שבעל פה למ"ה, כך נכפלה שהיה גלוי אור אין סוף ברוך הוא יותר כנ"ל. מה שאין פן בשאר התורה ומצות שהם איברי דמלכא שם הוא רק דרך רמזה והעלם כנ"ל וד"ל. וזהו שהרבה גופי תורה נאמרו 'ברמזה' כנ"ל וד"ל (ח"א עמ' לו ואילך):

פרשת חיי שרה

לקונו, ולהכרית הקלפות הסוככים את השושנה. ואת יקשו, מקיש, דופק על בתי פנסיות ובתי מדרשות. ואת מנו, דבק בכל מדות טובות.

וְאֵת מְדִינָה קָרִי בַּהּ 'מדין', בחיריק המ"ם והדלת, כמו 'מארי מדין' שבזהר הקדוש (ח"ב לד), הם היודעים דרך האמת, גם זה הצדיק, כשבאה לו הנשמה מלמדתו (סודות) [סודות] התורה.

וְאֵת יִשְׁבֵּק וְאֵת שוּחַ, מלמדתו לעזב השיחה, משום דסיג לחכמה שתיקה (אבות פ"ג מ"ג). אי נמי, ישבק מוחל על עלבונו, ושוח מלשון עגרה.

יושב בישיבה באהבת חברים ומרבה חכמה

וַיִּקְשֶׁן יָלַד אֶת שְׂבָא וְאֵת דָּדוֹ וּבְנֵי דָדוֹ הָיוּ אֲשׁוּרִים וְלִטְוֹשִׁים וְלֵאמִים. כלומר, זה שמקיש ודופק על בתי פנסיות ובתי מדרשות, נמשך לו מזה את שְׂבָא, דהינו שמרבה ישיבה ובזה מרבה חכמה.

וְאֵת דָּדוֹ, שנעשה דוד ואהוב עם בעלי הישיבה, דזהו העקר, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב קצ): דצריכים חברים של תורה להיות אוהבים זה לזה.

וְזָהוּ וּבְנֵי דָדוֹ, דהינו כשיהיו בני הישיבה דודים ואוהבים זה לזה אז יהיו אשורים, דהינו מאשרים, דזהו דרך הישרה. ולטושים, דהינו יהיו מחדדים ומפלפלים הרבה, כמו שגאמר (משלי כו יז) 'ברזל בברזל יחד'.

וְלֵאמִים לשון מלכות, דכיון שכל המודם לשם שמים גיעו למדרגת מלכים בתורה, כמו שגאמר (משלי ח טו) 'בי מלכים ימלכו'.

העוסק בתורת הסוד צריך להרבות בקרשה

וּבְנֵי מְדִינָה עִיפָה וְעַפְרָה וְחַנּוּךְ וְאִכְיֵדָעָה כַּל אֵלֶּה בְּנֵי קְטוּרָה. ובני מדין, הם בעלי

שפכה פלה, ולא נשאר בלבו שום שיחה אחרת, נמצא שלא היה בלבו רק שיחת התפלה, לפיכך נקראת התפלה 'שיחה'. כיון שהתפלה היא שיחה, ומחשבות הכלי העולם היא גם כן שיחה, להכי קראה בלשון 'שיחה' שלא יערב שום שיחה אחרת:

וַיֹּסֵף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוּרָה. וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זְמַרְןָה וְאֵת יִקְשָׁן וְאֵת מְדִינָה וְאֵת יִשְׁבֵּק וְאֵת שוּחַ וְגו' (כה א-ד)

פתוחי חותם

הבי יעקב אביחצירא זיע"א

האדם זוכה ע"י מעשיו לנפש רוח ונשמה עליונים

אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַפְּסוּקִים הָאֵלֶּה בְּדֶרֶךְ רִמּוֹ, בהקדים מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב עד), דאדם אחר בואו לזה העולם, על ידי מעשיו הטובים ועסקו בתורה יכול לקנות נפש היותר עליונה, ובהשתדלותו אחר כך ויוסף אמץ על אמץ וקדשה על קדשתו, יקנה אחר כך רוח עליון. וכשמוסיף עוד קדשה על קדשתו, יקנה נשמה עליונה. נמצא הכל תלוי ביד האדם להשיג מה שצריך:

מי שזכה לנשמה זוכה לכמה מעלות

וְזָהוּ שְׂאֵמֵר פֶּאֵן וַיֹּסֵף אַבְרָהָם, הוא הצדיק שהוא אב נרם, הוסיף קדשה על קדשתו, ועל ידיה זכה ויקח אשה שהיא נשמה, ושמה קטורה, כשמה כן היא, שנאה ונאים מעשיה כקטרת. וכיון שזכה וקנה נשמה קדושה, יולדת לו דברים של קדשה.

וְזָהוּ וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זְמַרְנָה, קרי בה לשון זמירות, ולשון זמיר צריצים' (ישעיה כה ה), דהינו, השתא שבאה נשמה קדושה לזה הצדיק נתוספו בו דברים עליונים, חשקו ורצונו כי אם לזמר

לאבוד, אף שלא תתקיים הגייעה מכל מקום לא תאבד לו.

וזה שאיתא במדרש כד דמך רב אבהו אחזו ליה י"ג נהרי אפרסמון וכו' אמר אלן דאבהו ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והכל כחי כליתי אכן משפטי את ה' ופעלתי את אלני.

וזה הוא חזוק לכל עובד ה', אף על פי שידמה לו שלריק יגיעתו, הינו שלא יתקמו לו הגיעות, מכל מקום לא יאבדו לו פני"ל. וזה שאיתא במדרש דחד אמר על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא, הינו שיעבר לו כל הספרות ואחר כך לעת מצא, וחד אמר מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, שהכל יהיה בהצנע:

♦ לשונות של אור ♦

ספר בראשית - מעשה אבות סימן לבנים

קדשה

יודעי בינה

רבי אלעזר מלאנצהוט זיע"א

מרב קרשתו לא ראה יצחק את אשתו

וירא והנה גמלים באים. לא נאמר וירא את רבקה, רק וירא והנה גמלים באים, כי לא ראה אותה - אף שהיא אשתו - מרב צניעות וקדשה וטהרה, ונמזה תורה גדל צדקת הצדיק:

הסוד כמו שכתבנו לעיל (פסוקים א-ב), נמשך להם עיפה ועפר ונהג, בא לרמוז דהבאים בסוד ה' צריכים להוסיף קדשה על קדשה וענה על ענה ומצוה על מצוה.

וזהו עיפה, מלשון כפל, כמו עיפינהו דאיתא בגמרא (כתובות טו): **ועפר מלשון ענה**, משים עצמו כעפר. ונהג, מחנך במצות. כלומר, הענה והמצות שהיו בו, עכשו דבא בסוד ה' כפל אותם.

ואבידע, אותיות 'וד' אבי"ע', דהינו ארבע עולמות, אצילות בריאה יצירה עשייה, דבא בסוד ה' צריך לידע סוד ארבע עולמות, ובה ואלדעה, קרי בה ואל דעה, כלומר בזה יבוא לידע את ה' בפרט פראוי. כל אלה בני קטורה, כלומר כל אלה המדות נולדו מן הנשמה הבאה אליו שהיא קטורה:

ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו (כד דמך רבי אבהו אחזו ליה תלת עשרי נהרי אפרסמון אמר להון אלון דמן אמרו ליה דינך אמר אלון דאבהו, ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והכל כחי כליתי אכן משפטי את ה', כ"ד סב ב) (כה)

(ח)

לקוטי יהודה

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

שום יגיעה כעבודת השם אינה נאכרת גם כאשר אין רואים את תועלתה

כבוד קדשת אבי אדוני זקני מרן אדמו"ר וצ"ל מגור אמר: כל אדם קדם שיגיע לו דבר יש לו הספרות, כמו שהיה אצל האבות, כמו שאיתא (כ"ד ל ה ועוד), בן מ"ח שנים הפיר אברהם את בוראו, הינו לאחר כל ההספרות הפיר את בוראו.

וזה נשאר לעולם שכל עובד ה' יהיה לו הספרות, וכל יגיעה ויגיעה לא תלך

• לשונות של אור •

והפונה 'לפנות ערב' הינו שהלך להתפלל בחשק ורצון שתמשך התפלה עד לפנות ערב:

של חיים

רבי חיים מאטינאי זיע"א

באר בדרך צחות על המהירות בתפלה

ויישם לפניו לאכל, ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי (כד לז) – הינו צריך אני להתפלל מקדם. ויאמרו לו דבר – הנה עשה התפלה - כמו שהעולם אומרים, אחד שתיים, ולמה לך לעפב ולאחר הענין. ויאמר עבד אברהם אנכי (פסוק לד), ואצל אדוני אחרת ראיתי ולמדתי, אשר להתפלה צריכים הכנה דרבה:

עבודת ה'

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

בכל יום יש להתחיל את העבודה מקדש

ואברהם זקן בא בימים (כד א). הפתוב אומר לנו צדקתו של אברהם אבינו ע"ה, שאף שאז היה זקן והלך פבר בכל המדרגות ובכל הבחינות, עם כל זה 'בא בימים' – שהיה עבודתו יתברך שמו דומה עליו בכל יום כחדש:

למוד התורה

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

תורה מטרת הלב

ואנכי פניתי הבית (כד לא). ופירש"י מעבודה זרה. יש לפרש בזה על דרך דאיתא בזהר הקדוש בית דא לבא, והוא שאמר

דעת משה

רבי משה מקו'ניץ זיע"א

אברהם אבינו מרב דבקותו לא יכל לחפש בעצמו אשה לבנו

ויאמר עבד אברהם אנכי (כד לד). באומר להם, אל תהי זאת לכם לפלא מדוע לא בא הנקן בעצמו לשא אשה עבור בנו? חידו מקדם עינו לא על ידי שליח. לזה אמר, 'עבד אברהם', עובדא של אברהם הוא תמיד להיות דבוק ב'אנכי', ואין ביכולתו להפסיק אפלו רגע חדא מדבקותו יתברך שמו, ולכן אין לו פנאי ושלח אותי:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפליץ זיע"א

'למה תעמד בחוץ' – לא להתעכב בעת העוסק בצרכי הגשמיות

בוא ברוך ה" למה תעמד בחוץ וגו' (כד לא). מרמז על כל עובד ה', אף בשעה שעוסק בעניני עולם הזה, יתפונ לשם שמים כשאוכל או ישן כדי שיהיה לו כח לעבודתו יתברך שמו. לכן אומר 'למה תעמד בחוץ' – רצה לומר בעניני חיצוניות, שלא יתמהמה בעניני חיצוניות, רק תכף ומיד כשיגות יפנה לעבודתו יתברך שמו:

תפלה

דברי ישראל

רבי ישראל ממוד'ניץ זיע"א

יצחק השתוקק שתפלת שחרית תמשך עד הערב

ויצא יצחק לשוב בשדה לפנות ערב (כד סו). והפרוש הפשוט 'לפנות ערב' הינו תפלת מנחה. ויש לפרש גם על תפלת שחרית,

אברהם אבינו מסר דבורים לאליעזר שהיה בהם כח שיהיה בתואל מכרח להסכים

ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי (כד ל).
 לכך לא רצה אליעזר להפסיק בדברים אחרים רק הדבורים שמסר לו אברהם, שבדבורים של אברהם היה בהם כח שהיה בתואל מכרח להסכים ולומר מה יצא הדבר, ואחר כך פשטור בדעתו היה מה שהיה:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

ספור שכחו של צדיק הוא כדברי תורה

כאשר בא העבד אל בית לכן ובתואל, היה ירא לנפשו ממאכלם לכל יטמטם לבו כמו סם המות, לזאת לא רצה לאכול עד אשר ידבר דברי תורה, כי הדברי תורה מביא הקדשה לתוך המאכל. לזה אמר 'עבד אברהם אנכי' (כד ל), וזהו הדברי תורה, כי המספר בשכחו של הצדיק הוא כמו דברי תורה, וכזה היה נצול:

'ואנכי, הינו על ידי התורה שנכלל ב'אנכי' פניתי הבית' דא לבא 'מעבודה זרה', וד"ל:

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

למוד גמרא בדחילו ורחימו מביא יראת שמים

ויצחק בא כו' (כד סב). דהנה יצחק היה לו פחד מה' יתברך, כי פחד על הקרובים, שהיה מקרב מאד לה' יתברך. מהיכן בא אדם לזה, אם לומר גמרא בדחילו ורחימו. וזה יצחק בא' – פרוש מדרגת יצחק (בא) 'מבוא באר' – הוא תורה שבעל פה, הפרוש לתורה שבכתב, כמו 'באר את התורה הזאת':

כח הצדיקים

בית אהרן

רבי אהרן מסרלין זיע"א

אוצרות גאוני הדורות

ושמונה שנה היה אברהם פשהפיר את בוראו, ואנן קימא לן (יבמות כב). גר שנתגיר פקטן שגולד דמי, ואם פן לא חי אברהם אבינו ע"ה יותר משנה, פי מארבעים ושמונה שנה עד קע"ה הם קכ"ז שנה.

ולפי זה צריך לומר דשרה הכירה מיד את בוראה, דאז יוצא החשבון דהן אברהם והן שרה חיו קכ"ז שנה. וזה שאמר הכתוב ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, וקשה קושית המפרשים למה חיתה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה (כג א)

דרושי וחדושי רבי עקיבא איגר

הכירה שרה את בוראה מיד

פרש רש"י שני חיי שרה פלן שוין לטובה, וגש לרקדק מה רצה להשמיענו בזה. ונראה לי דהנה הקשו המפרשים למה לא חיתה שרה קע"ה שנים כמו אברהם, ותוצו משום דאיתא במדרש (בי"ר ל ח) שפן ארבעים

פרשת חיי שרה

אברהם שנים נאמר "ואלה", אף שפחתו משנותיו חמש שנים כדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה (רש"י בראשית כה, ל), יש לומר שפינן שדבך זה היה לטובתו, הרי זה כאלו נשלמו כל ימיו.

אמנם בדרך אחרת יש לומר, שנאמר "ויהיו", מפנין שהוא 'לשון צער' (כמש"כ האוה"ח באו), וכא לומר שכל חייה היו בצער. ולפי זה לא פחתו שנים משנות חייה, אלא חיה את כל השנים שנקצבו לה. וזה מה שאמר הכתוב "שני חיי שרה", בא לומר ש"מאז שנה ועשרים שנה ושבע שנים", אלו הם כל החיים שנקצבו לשרה, ולא נפחת מהם כלום.

ולפי פרוש זה יש לבאר, שהוכחת הגמ' משרה שהמוסר דין על חברו נענש תחלה, אינו מכוון שהיא מתה ראשונה ואברהם הוא זה שקבר אותה, שהרי היא השלימה את ימיה בעולם, אלא ענשה היה שפאשר מתה לא היה אברהם באתו מקום, ולא נמצא מי מקרוביה שידיאג לקבורתה, והתעכבה שלא כפי כבודה, עד שבא אברהם לקברה.

וזהו שפרש רש"י 'הוא קבר אותה', הינו שענשה של שרה היה, שמתה בזמן שאברהם לא היה שם, ולא נמצא מי שיתעסק בקבורתה, עד שבא אברהם והוא קבר אותה, אבל עד אז הייתה מטלת לא לפי כבודה. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

מאור עינים

רבי מאיר ורנאני הפהן זצ"ל

שקר החן והכל היפי

נראה לתת טעם במה שהאזכר כ' שבכתב 'ולבכתה' נכתבת קטנה, על פי דברי המדרש (ב"ר נח, א) שמה שאמר הפסוק "מאז

פחות שנים מאברהם אבינו ע"ה, וצריך לומר התרוץ הנ"ל דאברהם היה בן מ"ח כשהפיר את בוראו, אמנם דלמא גם שרה לא הפירה את בוראה מיד, לכן אמר שני חיי שרה, ופרש רש"י 'כלן שוין לטובה', דהינו שהפירה מיד את בוראה, ואם כן יוצא ששניהם אברהם ושרה חיו קצ"ו שנה.

ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה (כג ב)

חיים שנים

רבי חיים שלמה טארסה זצ"ל

הוכחת הגמרא שהמוסר דין על חברו נענש תחלה

מוכא בגמ' ר"ה (טו:) 'כל המוסר דין על חברו הוא נענש תחלה, שנאמר "ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך" (בראשית טו, ה), וכתוב "ויבא אברהם לספר לשרה ולבכתה". ופרש רש"י 'הוא קבר אותה'. וקשה, שאם פונת רש"י לפרש, שפונת הגמ' לומר שהיא נענשה בכך שמתה ראשונה, הרי גם רבקה מתה לפני יצחק, וכן רחל ולא מתה לפני יעקב, אף שלא מסרו דין. ועוד, שא"כ היה לרש"י לפרש יותר ולומר שענשה היה 'מה' שהוא קבר אותה'.

ונראה לבאר את פונת רש"י, בהקדים מה שיש להבין, מדוע אמר הפסוק "ויהיו חיי שרה" ולא 'ואלה חיי שרה', כמו שנאמר 'ואלה ימי שני חיי אברהם' (שם כה, ז). ויש לומר, שפונת הפסוק לומר שמספר שנותיה 'מאז שנה ועשרים שנה ושבע שנים', לא היו 'אלה' השנים שהיתה צריכה לחיות ולא יותר, אלא "ויהיו", כלומר, אלו השנים שהיו מתוך עוד שנים שהיו קצובים לה. [ומה שאצל

שִׁיבֹא אֲבָרְהָם לְהִסְפִּידָהּ, וְזֹאת כְּדֵי שְׂאֲבָרְהֶם וְיִתְכַבֵּד בָּהּ.

והקשו התוס' מהגמ' ביבמות (ע"ה): שִׁדְרָשָׁה אֶת הַפְּסוּק "וַיְהִי רָעַב בְּיַמֵּי יְדֻד וְגו'" וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂאוּל "ש"ב כ"א, א), שִׁשְׂרָאֵל נִעְנְשׂוּ בְרָעַב עַל שְׁלֹא הִסְפִּידוּ אֶת שְׂאוּל כְּהִלְכָהּ. וְאִם הִתְסַפֵּד הוּא לְכַבֹּד הַחַיִּים, מִדּוּעַ נִעְנְשׂוּ, הֲרֵי מְחִלוּ עַל כְּבוֹדָם? וְתַרְץ רַבִּי שְׁלֹמֹה הַלֵּוִי בִסְפָרוֹ 'לֵב שְׁלֹמֹה' (ליקוטים למס' כתובות), שְׁמָה שֶׁהִסְתַּפְּקָה הַגַּמ' אִם הִתְסַפֵּד הוּא לְכַבֹּד הַחַיִּים אוֹ לְכַבֹּד הַמֵּתִים, הוּא עַל הִתְסַפֵּד שֶׁלִּפְנֵי הַקְּבוּרָה, אִךְ הִתְסַפֵּד שֶׁלְאַחַר הַקְּבוּרָה וְדַאי שֶׁהוּא לְכַבֹּד הַמֵּתִים. וְהֵבִיא רֹאשֵׁי לְחִלּוּק זֶה, מִזֶּה שֶׁהִשְׁהוּ אֶת קְבוּרַת שָׂרָה עַד שֶׁבָּא אֲבָרְהָם. וְהֲרִי אִם יֵשׁ צֶד לִדְמֵי שֶׁגַּם הִתְסַפֵּד שֶׁלְאַחַר קְבוּרָה הוּא לְכַבֹּד הַחַיִּים, הִיָּה עֲלֵיהֶם לְקַבְּרָה לִפְנֵי שִׁיבֹא אֲבָרְהָם, וְלְאַחַר שִׁיבֹא יִסְפִּיד וְיִתְכַבֵּד בָּהּ. וּבְהִכָּרַח שֶׁהִתְסַפֵּד שֶׁלְאַחַר הַקְּבוּרָה וְדַאי שְׂאִינוּ לְכַבֹּד הַחַיִּים אֲלֵא לְכַבֹּד הַמֵּתִים, וְרַק עַל הִתְסַפֵּד שֶׁלִּפְנֵי הַקְּבוּרָה הִתְסַפְּקָה הַגַּמ'. וּבְזֶה תִּתְרַץ קוּשְׁיַת תּוֹס', כִּי מִה שֶׁנִּעְנְשׂוּ יִשְׂרָאֵל, הִיָּה עַל זֶה שְׁלֹא הִסְפִּידוּ אֶת שְׂאוּל לְאַחַר מוֹתוֹ.

ומעתה יבאר מה שאמר הפסוק "ויבא אברהם לספד", הינו שמאחר שראה שהשהו את קבורת שרה עד שיבוא להספידה, ולא הסתפקו בזה שסיפידה כשיבוא לאחר הקבורה, חשש שיאמרו שסיפידה לכבודו, ועל כן הוסיף ואמר "לשרה", שכל מחשבתו של אברהם בהספד היה רק לכבוד שרה, ולא לכבוד עצמו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים" וְלֹא 'מֵאָה עֶשְׂרִים וְשִׁבְעֵי שָׁנִים', לְלַמֵּד 'כֶּת עֶשְׂרִים כֶּת שִׁבְעֵי לְנוֹי, כֶּת מֵאָה כֶּת עֶשְׂרִים שָׁנָה לְחֻטָּא'.

והגמ' בב"ב (טו) עה"פ "וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִמָּה וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרַי אֲשֶׁתּוֹ הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מִרְאֵה אֶת" (בראשית י"ב, א), מְדַיֶּקֶת מִזֶּה שְׂאֲבָרְהֶם אָמַר "הִנֵּה נָא יִדְעָתִי", שֶׁעַד אוֹתוֹ זְמַן לֹא הִכִּיר בְּפִיָּה שֶׁל שָׂרָה.

ועל פי זה יובן מה שהאות כ' נכתבה קטנה, שהאות כ' שמשפחה עשרים, רומזת למה שהיתה שרה ב'ת עשרים כ'ת שבע לנוי, ולהורות שאברהם לא בכה על היפי של שרה שזה לא היה נחשב בעיניו, וכפי שמצאנו שלא הכיר בזה עד הזמן שירד למצרים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

דברי אי"ש

רבי יעקב שואל אלישר זצ"ל

אברהם הספיד את שרה רק לכבודה

קשה, מאחר שהפסוק מדבר על שרה, שהרי פתח ואמר "ותמת שרה", היה די לומר "ויבא אברהם לספד", ומדוע הוסיף "לשרה".

ויש לבאר בהקדים מה שהסתפקה הגמ' בסנהדרין (טו) האם ההספד הוא לכבוד החיים או לכבוד המתים. והביאה הגמ' ראיה מזה שנגאמר "ויבא אברהם לספד לשרה" שהוא לכבוד המתים, כי אם היה לכבוד החיים לא היה לעכב את קבורת שרה עד שיבוא אברהם להספידה. ודחתה הגמ' שיתכן שההספד הוא לכבוד החיים, אך לשרה היה נח שמעפבים את קבורתה עד

פרשת חיי שרה

(כ), 'נבקהל להון איש רע עין' זה עפרון שהכניס עין רע במקומו של צדיק, 'ולא ידע כי חסר יבאנו' שחסרתו התורה וא"ו. ורב מפרשי התורה הביאו דברי המדרש הללו, ופרשו לפי דרפם בקדש.

ולי נראה לפרש בפשטות על פי מה שפרש הגר"א, דכונת עפרון ביני וביניך מה היא הינו האותיות האמצעיות, דהינו באברהם האות האמצעי הוא ר"ש, וגם בעפרון האות ר"ש הוא באמצע, אם כן שני פעמים ר"ש הוא ארבע מאות, וזהו ביני וביניך. וזהו עבקהל להון איש רע עין' זה עפרון, שהכניס עין רע במקומו של צדיק, ובקש הרבה ואמר מעט, אבל לא ידע כי חסר יבאנו' זה עפרון דנכתב חסר בלא וא"ו, וממילא האות האמצעי בעפרון הוא לאו וקא גרי"ש, דיכול להיות גם כן האות פ', ואם כן בקש יותר מדאי כנ"ל.

ויאמר הנמיאני נא מעט מים מכדך. ותאמר שתה ארני ותמהר ותרד כדה על ידה ותשקהו. ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתת. ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו

(כד יז-כ)

טל תורה החדש

רבי דוד אריק זצ"ל

שתה אליעזר כרי גמיעה בלכר שאסור להנות ממעשה נסים

ויש לדקדק במקראות מדוע לא בקש רק מעט מים, ומה רצו חז"ל (ב"ר טו ס) בזה באמרם גמיה אחת. ומדוע באליעזר כתוב 'ותכל להשקתו' בטרם כלה הוא לשתות כל צרכו (עיי' אוה"ח), ובגמליו פתיב 'עד אם כלו לשתת'. ומדוע 'ותער כדה', מפני מה לא נתנה

ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוכם לאחות קבר (כג ט)

אמרי אש - חומת אש

רבי מנחם אייזנשטטר זצ"ל

בקש אברהם את המערה גם בלשון מתנה כדי שיטל דרך בתוך שדהו של עפרון

ולכאורה יש לדקדק וכי היו לעפרון שני מערות, אשר אברהם נתן סימן ואמר 'אשר בקצה שדהו'. עוד יש לדקדק הא אברהם רצה לשלם בעד המערה, ואם כן למה לא אמר 'וימכר לי'.

אמנם נראה דחידא מתרץ בחברתה, על פי מה דאיתא ב'בא בתרא (סו:) דאף למאן דאמר המוכר בעין רעה מוכר ולא שיר לפניו דרף, הנותן בעין יפה נותן, דהא רחים ליה ונותן לו הכל בעין יפה.

והנה כן היתה המערה בקצה שדהו, והיה אברהם צריך לו לילך דרך שדהו, ואם היה עפרון מוכר לו, אפשר לא מוכר לו הדרך, ולכך בקש אברהם בלשון מתנה כדי שיהיה בעין יפה, ויהיה לו דרך בתוך שדה עפרון לשדהו. ושפיר אמר 'ויתן לי', ולכאורה יקשה מדוע מבקש בלשון מתנה, על כן אמר 'אשר בקצה שדהו' וצריך אני לילך דרך שדהו, אבל באמת 'בכסף מלא יתננה לי'.

וישקל אברהם לעפרון (כג טז)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

באור המדרש שחסרה התורה אות נ"ו משמו של עפרון

ובמדרש (ב"ר נח ז), 'נבקהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבאנו' (משלי כח

גבולות בנימין

בשם רבי שמחה רמפורט זצ"ל

הטעם שלא חשש אברהם אבינו למיתת אליעזר
בדרך ויאסר יצחק לכל הנשים שבעולם

פרש רש"י היום יצאתי והיום באתי, אמר
רב אחא יפה שיחתן של עבדי אבות
יותר מתורתן של בנים. והוא תמוה מה ענין
מאמר רב אחא לכאן.

ונראה לתרץ על פי מה דאיתא במסכת
גטין (טו), השולח שליח לקדש לו
אשה אסור בכל הנשים שבעולם, שמה יפגע
באחות אשתו וכו'. נמצא לפי זה קשה
למה עשה כן אברהם ולא היה חוש למיתת
השליח בדרך.

אמנם על זה יש לומר דלא היה חש למיתה,
דעל זה יש תקנה בשלא נפסיק פומיה
מגרסא, כמו שעשה דוד המלך ע"ה במזכר
במסכת שבת (ל). אמנם על זה קשה גם כן,
הא תינח אם לא היה מעכב בדרך אף אם
יום או יומים, אבל אם היה מאחר דרכו לעכב
שלשה ימים בדרך אז היה מן ההכרח לישן
על כל פנים, כמו דאיתא בגמרא (נדרים טו).
הנשבע שלא ישן שלשה ימים ולילות מלקין
אותו וישן מיד, ואם כן היה לו לחשש למיתה
בעת השנה, לכך פרש רש"י ואבא היום יצאתי
והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ, נמצא
שהיה הליכתו ביום אחד, ולא היה חוש למיתה
כנ"ל שלא יהיה פוסק מגרסתו.

אמנם הא תינח בעת הגרסא, אבל כשהיה
פוסק עליו שיח אז היה חשש מיתה,
והוא התחיל לדבר ולומר כל הקורות אותו
עם רבקה, והאיה עביד הכי ולא היה חוש
למיתתו, לכך פרש רש"י אמר רב אחא יפה
שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים,
ושיחתו נחשב כלמוד.

להם לשמות השאר, ואם דרך מקרה היא מה
ישמיענו הכתוב.

ונראה לפרש על פי המבאר בתענית
(כד) במעשה דחטי, דאסור להנות
ממעשה נסים, ומשמע שם (כה) במעשה דחמץ
דלאו דוקא אכילה, הוא הדין כל הנאה
אסור ממעשה נסים. ולפי זה גם לבהמה
אסור לתן לאכל או לשמות ממעשה נסים
דהוי הנאה, וכמו כל אסור הנאה שאסור
להאכיל לבהמתו.

ובמדרש (ס ה) על הפסוק 'ותמלא כדה
ותעל', כיון שראו אותה הפנים
מיד עלו, ופרש רש"י ורמב"ן מדכתיב 'ותמלא'
ולא כתיב 'ותשאב'. וכנה מישב הכל, דלכאורה
האיה התר לאליעזר לשמות ממעשה נסים, אף
יש לומר דהיה צמא לשמות והוי ספנה, ואין
לך דבר שעומד בפני הספנה, וכמו שכתב נמי
האור החיים, וכן משמע בתענית (כז) דבספנת
נפשות מתר.

ומדקדק בזה מה שאמר 'מעט מיס', דלא
התר לו לשמות רק מעט כפי שיצא
מספנה ולא יותר, וזה שאמרו חז"ל גמיה
אחת, ועל כן ותכל להשקותו, דלא נתנה לו
יותר, אף שלא השקית כל צמאנו. אבל בגמליו
דכתיב 'גם לגמליך אשאב', ולשון 'אשאב'
הינו ששוב לא עלו הפנים, דהא פתוב 'אשאב'
ולא 'אמלא' כדכתיב באליעזר, ממילא התר
לתת להם עד אם פלו מעצמם 'לשחת', וזה
ותער בדה אל השקתו, דשגרי אליעזר היו
עוד ממעשה נסים, ואסור היה לתן מזה
לבהמה.

פרשת חיי שרה

כסף שהוא מָמוֹן, וְעַל זֶה דָּרְשׁוּ הַפְּסוּק 'עֵינַי תַּחַת עֵינַי' שהוא מָמוֹן, שֶׁהוּא תַּחַת אוֹתוֹת עֵינַי יוֹדֵד נוֹרָן.

וַיִּרְץ לָבוֹן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵינַי (כד כט)

אַרְץ צְבִי

רַבֵּי צְבִי הֵיטָב ב"ר יְהוּדָה זצ"ל
מִנּוּן שֶׁרָץ לָבוֹן אֶל אֲלִיעֶזֶר מִפְּנֵי שֶׁחָמַד אֶת מָמוֹנוֹ

אִם בֶּן אֶפְשָׁר שֶׁזָּהוּ כּוֹנֵן רַש"י ו"ל שֶׁדָּרַשׁ מִמְּלוֹת הַחוּצָה אֶל הָעֵינַי שֶׁנֶּחֱזַק עֵינָיו בְּמָמוֹן, וְעַן שְׂאוֹתוֹת שֶׁהֵם הַחוּצָה אֶל הָעֵינַי שֶׁהֵם אוֹתוֹת כֶּסֶף, שֶׁהוּא מָמוֹן.

פֶּרֶשׁ רַש"י ו"ל לָמָּה רָץ וְעַל מָה רָץ, מִלְּמַד שֶׁנֶּחֱזַק עֵינָיו בְּמָמוֹן, ע"כ. וְלֹשׁ לְדַקְדָּק מֵהֵיכָן בָּא לוֹ לְרַש"י ו"ל שֶׁרָץ עַל הַמָּמוֹן [וכו']. וְנִרְאֶה לְעֻנִיּוֹת דַּעֲתִי שֶׁפָּרוּשׁ רַש"י ו"ל מֵהַמְקָרָא עֲצָמוֹ דְרוּשׁ דָּרַשׁ שֶׁנֶּחֱזַק עֵינָיו בְּמָמוֹן, שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דְקָדוּקִים בְּפְסוּק. א. מִלַּת הַחוּצָה יִתְרָה, וּמָה בָּא לְהוֹדִיעַ שֶׁרָץ הַחוּצָה, שֶׁהֵרִי אֲלִיעֶזֶר עוֹמֵד מִחוּץ לְעִיר, בְּאֶשֶׁר הֵגִיד הַכְּתוּב 'וְהִנֵּה הוּא עֹמֵד עַל הַגְּמָלִים עַל הָעֵינַי, אִם בֶּן מִסְתַּמָּא שְׂרִיצָתוֹ הִיטָה הַחוּצָה, וּמָה בָּא לְלַמְדָנוּ.

אֵי טָרָם אֶכְלָה לְדַכֵּר אֶל לְבִי וְהִנֵּה רַבְקָה יֹצֵאת וְכַדָּה עַל שְׂכַמָּה (כד מה)

עוֹד יוֹסֵף חַי

רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים ב"ר אֲלִיהוּ זצ"ל

הִרְהֵר אֲלִיעֶזֶר נַחוּשׁוֹ בְּלָבוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ הַשְּׂרִים

קִשָּׁה מָה לוֹ צָרָה לְהוֹדִיעַם שֶׁלֹּא דָּבַר בְּפִיו אֶת הַדְּבָרִים אֲלֵא רַק בְּלָבוֹ, לִימָא בְּסֵתָם, וְאֲדַרְבֵּה אִם יִכְיֵנוּ שֶׁדָּבַר בְּפִיו יִהְיֶה הַנְּחוּשׁ חֲזָק יוֹתֵר שֶׁיִּתְאַמֵּת אֲצֵלָם יוֹתֵר, וּמָה חֲשִׁיבוֹת מֵצֵא בִּידִיעָה זֹו שֶׁבָּא לְהוֹדִיעַם שֶׁהִיא מְדַבֵּר כָּל זֹאת בְּהִרְהוּרֵי לָבוֹ דְּנֻקָּא.

וְאֵת הַיּוֹתֵרֶת מִלַּת 'אֶל הָעֵינַי' יוֹתֵרֶת הַכְּבֹד, וְהִרְי וְרַבְקָה כָּבֵר הֵגִידָה לְלָבוֹן אִיֵּה שֶׁעַר מְקוֹמוֹ שֶׁל אֲלִיעֶזֶר וְתֹאמַר לוֹ הִנֵּה עֹמֵד עַל הַגְּמָלִים עַל הָעֵינַי, וְכִי לֹא הֵינּוּ יוֹדְעִים שֶׁרָץ אֶל הָעֵינַי, וְלֹא הָיָה לְפָסוּק לְכַתֵּב כִּי אִם 'וַיִּרְץ לָבוֹן אֶל הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ בּוֹא בְרוּךְ ה' וַיִּמְתַּוְּרָא דְקָרָא בָּא לוֹ לְרַש"י ו"ל לְדַרְשׁ בְּגִנּוּתוֹ שֶׁל לָבוֹן.

וְנִרְאֶה לִי בַס"ד, דְּהָדוּעַ כִּי כָּל דְּבַר הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּה, שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ הַשְּׂרִים וּמְלִיכִין הַדְּבָרִים וּמְוִדִיעִין אוֹתָם לְאַחֵרִים [וכו']. וְהִנֵּה כָּאן רָצָה אֲלִיעֶזֶר שֶׁהִיוּ סוֹמְכִים עַל הַנְּחוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהִיא מְאֵלִיָּה תִּשְׁיֵב גַּם לְגַמְלָד אֲשֶׁקָה, שֶׁבּוּזָה יִרְעוּ כִּי מִן הַשְּׂמִים שָׁמוֹ בְּלָבָה כֶּף עַל פִּי מְאֵמְרוֹ יִתְבַּרַךְ שְׂרָצוֹנוֹ בְּכַף.

דְּהִנֵּה בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת עַל הַתּוֹרָה בְּפֶרֶשׁת מִשְׁפָּטִים דָּרְשׁוּ עַל פְּסוּק (שְׁמוֹת כֹּא כד) 'עֵינַי תַּחַת עֵינַי' מָמוֹן, וְאִמְרוּ ו"ל מִנֵּן לָנוּ לְדַרְשׁ דָּרְשָׁה זֹו וְלַהּוֹצִיא הַמְקָרָא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ, וְאִמְרוּ ו"ל כִּי אוֹתוֹת 'עֵינַי' מִתְחַתֵּם יוֹצֵא 'כֶּסֶף', כִּי תַחַת אוֹת יוֹד אֲתֵרִיָּה אוֹת כ"ף, וְתַחַת אוֹת נו"ן יְבוֹא אֲתֵרִיָּה אוֹת סָמ"ך, וְתַחַת אוֹת ע"ן יְבוֹא אֲתֵרִיָּה אוֹת פ"א, שֶׁהֵם אוֹתוֹת

אֲדָ סִבֵּר דְּלִמָּא יַעֲרָעְרוּ עַל נַחוּשׁ זֶה לֹאמֵר לֹא מֵאֵת הַשִּׁי"ת הִיָּה הַדְּבַר הַזֶּה, אֲלֵא אַחַר שֶׁאֲתָהּ הוֹצֵאת מִפִּי הַנְּחוּשׁ הַזֶּה שֶׁתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלָד אֲשֶׁאֵב, שֶׁמְעוּ הַשְּׂרִים אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְשָׁמוּ אוֹתָם בְּפִיָּה שֶׁל רַבְקָה שֶׁתִּשְׁיֵב

כִּי אֶל לְחֻזְקֶיהָ בָּנוּ ע"ה קוּם מְדוּיכְתָּךְ דְּלֹאוּ אֲרַח אֲרַעָא לְמֵיתַב רַב הוּנָא אֲבָרַאי, וְכֵן עָשָׂה. וְאִם בְּחֻכְמֵי הַתְּלִמּוּד פְּךָ, כֹּל שְׁפָן בְּאַבוֹת הָעוֹלָם שִׁיהֶם הֵם הַמְרַפְּכָה ע"ה פְּנ"ל.

• **מעניני הפרשה** •

תפלת מנחה וסגלתה

שני לוחות הברית

רבי ישעיה הורוויץ זצ"ל

תקן יצחק תפלת מנחה בעת שנעקד על המזבח לפי שאין עולה בלא מנחה

ויצחק תקן תפלת מנחה (ברכות כו:). ואפשר שתקנו בעת שהיה נעקד על גבי המזבח, וכן מצאתי טעם הדבר למה נקראת 'תפלת מנחה' יותר 'מנחה' משאר תפלות, הלא כלם הם מנחה לה' יתברך. אלא הענין, יצחק חשב אין עולה בלא מנחה, וחשב שלא יעלה לעולה הגונה, על כן תקן תפלה במקום מנחה, ועל כן קוראין זו התפלה 'מנחה'.

(פסחים מצה עשרה דרוש ה)

טור ארה חיים

רבי יעקב בן רבנו אשר זצ"ל

שכרה הגדול של תפלת מנחה לפי שעובד כל עסקיו להתפלל

וכשיגיע זמן תפלת המנחה יתפלל, ומאד צריך לזוהר בה, דאמר רבי חלבו אמר רב הונא (ברכות ו:): לעולם יזוהר אדם בתפלת המנחה, שהרי לא נענה אליהו אלא

כִּךְ, עַל כֵּן הַקָּדִים לומר להם אני טרם אכלה לדבר אל לבי, לומר דברים אלו לא הוצאתי אותם מפי, אלא הרהרתי בהם בלבי, ואין השדים יודעין מה שבלב כרי ששימוי הדברים בפיה של רבקה, על כן ודאי אין זה מעשה שדים אלא מעשה שמים הן.

השרה אשר קנה אברהם מאת בני חת שמה קבר אברהם ושרה אשתו (כה י')

באר החיים

רבי חיים בבוסי זצ"ל

נס קימת שרה לכבודו של אברהם ונקברה למטה ממנו

אחר שקבורת שרה מפרשת בכתוב באמרו (כג יט) 'ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו', וכמו כן קבורת אברהם מפרשת בכתוב (כה ט) 'ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו', ובכתוב אחר כולל את שניהם עם שאר אבות באמרו (מט לא) 'שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו', מה בא ללמדנו באמרו כאן 'שמה קבר אברהם וכו' אשר לא נאמר בשאר האבות ע"ה.

ואומר אני כי דבר גדול בא מקרא זה ללמדנו, שאף על פי שקדמה קבורת שרה לאברהם ע"ה ונקברה לפניו המערה בצד חנה ע"ה, בבא קבורתו של אברהם ע"ה קמת שרה מדויכתהא ונקבר אברהם במקומה ונקברה שרה למטה ממנו, וזהו 'את אברהם ואת שרה אשתו' לומר שאברהם ראשון ושרה שניה לו, ועל זה דקדק הכתוב לומר 'קבר', שקבורה זאת נעשית על ידי נס לא על יד בני אדם.

ואל תתמה על זה, שפיוצא בזה ממש מצינו במקרא ששפבאו לקבר את רב הונא ע"ה במערת רבי חייא ובניו ע"ה, אמר רבי

והטעם, מפני שאותה שעה מתחלת לשלט מדת הדין, ומי שיוכל לשלט שיתגברו הרחמים על הדין כחו גדול, ומפיקים לו רצונו וחסצו כיון שהפיק רצון שמם בהתחננו אליו ולעורר רחמים בזמן הדין, וממלאים כל שאלותיו ונענה. (סדר תפלת מנחה)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונקטשיץ זצ"ל

לא מצינו שהאבות נענו מיד כי אם יצחק לאחר תפלת מנחה

וַיֵּצֵא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים (כד גט). ומכאן סמך למה שאמרו חז"ל (ברכות ו): לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה, שכן אליהו לא נענה כי אם בתפלת המנחה, ואף על פי שאברהם ויצחק תקנו גם תפלת שחרית וערבית, מפל מקום לא מצינו שנענו מיד ותכף, אבל בתפלת מנחה מצינו שיצחק נענה מיד, כי מסתמא התפלל יצחק על הזיווג בעוד היותו אליעזר בדרך [וכו'], ומיד כאשר התפלל עליה כתיב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים, כי בשעת התפלה היה נותן עיניו למטה, ומיד אחר סיום התפלה נשא עיניו למעלה וירא כי היה נענה מיד, והנה גמלים באים נושאים את בת זוגו, ומזה למדו שיותר האדם נענה בתפלת המנחה.

תפלת מנחה רחוקה ממדת הדין השולטת בלילה

וטעמו של דבר, לפי שמדת הדין מקטרג דוקא בלילה, ועל כן תפלת ערבית הסמוכה ללילה, וכן תפלת שחרית גם כן סמוכה ללילה שעברה, אבל מנחה רחוק משני לילות, על כן אין בתפלה זו שום קטגור.

בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו. והטעם, מפני שתפלת השחר זמנה ידוע בבקר, בקומו ממשו ותפלל מיד קדם שיהא טרוד בעסקיו, וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו, אבל של מנחה שהיא באמצע היום בעוד שהיא טרוד בעסקיו, צריך לשום אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל אותה, ואם עשה כן שפרו הרבה מאד. (סי' רלב)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

קבלת תפלת מנחה בזכות הקרבת איל העקדה

כתב הגאון החסיד מהר"ר אלעזר מקראקא ז"ל בספר מעשה רוקח מסכת יומא, דהעקדה היה בזמן תמיד של שחר, והקרבת האיל היה בזמן תמיד של בין הערבים [וכו']. ואפשר דמשום הכי אמרו פרק קמא דברכות לזהר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, משום דהקרבת האיל שבו נפש יצחק, היתה בזמן תמיד של בין הערבים, דכנגדו היא תפלת המנחה, ואז היה מעשה בפעל.

סדר היום

רבי משה אבן מכיר זצ"ל

המעורר רחמים בשעת הדין מתמלאים כל משאלותיו

וצריך האדם לזהר בתפלת המנחה הרבה מאד כמו שאמרו ז"ל, שמצינו שלא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה, והוא בכונה המתין לאותה שעה כמו שמפרש בפסוק ויהתל בהם אליהו וכו', נראה שאותה שעה ראוייה לעניה משעה אחרת.

תפארת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

זמן רצון אף כשאין עושים רצונו של מקום
בזכות יצחק שהתפלל ואהב גם את הרשעים

אָמְרוּ רז"ל לעולם יהיה אדם זהיר בתפלת מנחה, שאף אליהו לא נענה רק במנחה וכו'. והענין הוא, כי תפלת שחרית ומעריב תקנו אברהם ויצחק, והם לא היו מתפללים על הרשעים, שאמרו 'מחו על קדוש השם' (שבת פט:), אבל יצחק התפלל אף בעד רשעים כאמרם 'אברהם לא ידענו וכו' כי אתה אבינו, כי יצחק אפלו לעשו אהב, ולכך אליהו שהתפלל אז בעד ישראל שלא היו זכאים לא נענה אלא בתפלת מנחה.

(פ' קרח)

יקהל שלמה

רבי שלמה ביבקר זצ"ל

תפלת מנחה עושה ומועילה הכל

ובאמת מצינו דעות מחלקות, דלפעמים אמרו רבוותינו ז"ל (דב"ר ח א) תפלה עושה מחצה, ולפעמים אמרו רז"ל (ויק"ר י ה) תפלה עושה כלה. ונראה ששיניהם צדקו יחדיו, על פי דאיתא בברכות (:) אמר רבי אבהו לעולם יזהר אדם בתפלת מנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת מנחה. ובאמת באליהו מצינו שתפלתו עושה כלו, לפי זה יש לומר כן, שתפלת מנחה עושה כלו, מה שאין כן שחרית וערבית אם מתפלל בזמנים אלו התפלה עושה רק מחצה. (פ' וישלח)

בן יהוידע

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

זמן מנחה קטנה מסגלת לתפלה יותר מזמן
מנחה גדולה

מה שאמרו פאן לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה, אין הפננה לומר שהוא נענה במנחה טפי משחרית, אלא רצה לומר שיזהר להתפלל תפלת המנחה בזמן הראוי לה יותר, שהוא זמן מנחה קטנה בחשע ומחצה, ולא יתפלל אותה בזמן מנחה גדולה, שזה הזמן של מנחה קטנה הוא נקרא זמן המנחה בסתם שהוא זמנה העקרי, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה הידועה, שהוא זמן מנחה קטנה ולא במנחה גדולה [וכו.], מפני שזמן מנחה קטנה הוא מסגל לתפלה טפי מזמן מנחה גדולה, ולכן גם האדם יזהר להתפלל בזמן זה.

בית אלקים

רבי משה טראני זצ"ל

להכיר שהכל מאתו יתברך

ובתפלתנו לאל בשחר, אנו מכירים כי הוא המעמידנו בזה העולם, והמחיה אותנו כהיום הזה, ואחר כך אנו הולכים לעשות עסקנו להתפרנס ממעשה ידינו.

ובשעת המנחה שפנה היום ונטו צללי ערב, אנו חוזרים להתפלל לאל, כדי שנקיר ונבין, כי מה שנתעסקנו במלאכת חיינו והשתדלותנו, הוא הנותן לנו כח לעשות חיל, כי אין עשר ועני מהאמנות אלא ממי שהעשר שלו, כדכתיב (תגי ב ח) 'לי הכסף ולי הזהב וגו', ולכך יבקש רחמים ממי שהעשר בידו.

(שער התפלה פ"ד)

מזמור לאסף

רבי טיון שנידוף זצ"ל

הכיבות תפלת מנחה כתמיד של בין הערבים

וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם (מלאכי ג ד). רמז שהמנחה עורבת לו כימי עולם וכשנים קדמוניות שהיה בית המקדש קזם והייתם מביאים לי עולת בין הערבים. והטעם שהיא חביבה עלי ביותר, הוא שסמך ו'קרבתי אליכם למשפט' ו'יקא, שאותו העת עת משפט ודין, ועל ידי תפלת המנחה מתגבר הרחמים על הדין ומתמתק.

מזמור לאסף

רבי טיון שנידוף זצ"ל

מחילת העונות בתפלת מנחה

או רמז ו'ערבה לה' מנחת יהודה וסמך

ו'קרבתי אליכם למשפט', שהנה האדם ביום פועל טוב ורע יותר מן הלילה שהוא ישן, אבל ביום יוצא לעבודתו, וכמה עונות עושה האדם, ובהגישו אחר כך בתפלת המנחה בלב נשבר ותשובה ותפלה בכונה, אז יכולה למחל עונותיו, ואם יבוא במנחה בלא כונה ובעצלות, או ערבית שמים, אז כל עונות שעשה באותו היום בספר נכתבין, ונענש עליהם כאלו אינו חושש כמה שפעל ועשה ביום.

לזה רמז ו'ערבה לה' וגו', במנחה יש ב' בחינות, אם עורבת לו על ידי הכונה וחשקו וכונתו למתק הדינים ולהתודות על מה שפעל ועשה ביום ומביא מנחה טהורה, או אם 'שתמש בהפך' אז ו'קרבתי אליכם למשפט' על מה שפעלתם ביום. (מוסר לתפלת המנחה)

מעשי צדיקים

במדה וקושה לכוון את הנסיעה לזמנים אלו, כדאי להשתדל ולהגיע לצדיק לשבתות פְרֻשֶׁת 'בְּרֵאשִׁית' 'נח' ו'לך לך', כי סופי התבות של פְרֻשִׁית אלו הוא גם חת"ך.

בימי חֹדֶשׁ תִּשְׂרִי, כְּדָאִי לְכוּן אֶת הַנְּסִיעָה אֶל הַצַּדִּיק לְיָמִים כ"ב כ"ג, שֶׁהֵם יָמֵי שְׁמִינֵי גַעְרָת וְשִׁמְחַת תּוֹרָה, גַּם בְּחֹדֶשׁ חֲשׁוֹן לְכ"ב וְכ"ג בּו, וּבְכִסְלוֹ לְכ"ה בְּחֹדֶשׁ.

משנפוצו דְּבָרֵי הַרְבֵּי בְּמִקְהֵלוֹת הַחֲסִידִים, הַשְּׁתַדְּלוּ רַבִּים לְהִגִּיעַ לְבַעֲלָא לְפָרֻשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה, הַגַּם שְׂאֵל יָדְעוּ כְּנֻתוֹ הַטְּהוֹרָה. עַד שֶׁבָּאָה שְׁנַת תַּרפ"ז, בָּה נִתְבַּקֵּשׁ הַרְבֵּי לִישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה בְּשַׁבַּת פְּרֻשֶׁת חַיֵּי

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֵׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג א)

בעת שֶׁהוּתוּ בְּעִיר רֵאצְפָּעֶרֶד כְּעֶשֶׂר שָׁנִים קִדָּם הַסְתַּלְקוֹתוֹ, הַתְּבַטָּא הַרַה"ק רַבִּי יִשְׁכָּר דָּב מַבְּעִלְזָא זִיע"א בְּאַזְנֵי חֲסִידוֹ רַבִּי יַעֲקֹב בְּעָרִישׁ ז"ל, כִּי אִלּוּ הָיָה הוּא נוֹסֵעַ לְאִיזָה רַבִּי, הָיָה עוֹשֶׂה זֹאת מְדֵי שָׁנָה בְּשַׁבַּת קוֹדֶשׁ פְּרֻשֶׁת חַיֵּי שָׂרָה.

ואלו בְּשֵׁם אָבִיו הַרַה"ק רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַבְּעִלְזָא זִיע"א אָמַר, שֶׁסֻּגְלָה לְפָרְנֶסָה לְנוֹסֵעַ לְצַדִּיק בְּחֹדֶשִׁים תִּשְׂרִי חֲשׁוֹן וְכִסְלוֹ, כִּי רֵאשִׁי הַתְּבוֹת שֶׁל חֹדֶשִׁים אִלּוּ הֵם חַת"ך, שֵׁם הַמְּסָגֵל לְפָרְנֶסָה.

בפני צבור, השיב ואמר, "אני מצוה ומחייב אותך להספידני".

משנפטר אביו רבים היו המלוים, ביניהם גדולי תורה וענקי רוח, רבים הספידוהו בזה אחר זה, כשהגיע תורו של רבי אברהם צאלח להספיד את אביו, התבייש תחלה לדבר בפני גדולים ממנו.

לבסוף פתח בהספד, רק החל בדבריו, ופיו שפע כמעין המתגבר, הוא שר בפליאה דברי מוסר והתעוררות מראשונים ומאחרונים, נגלה ונסתר, הדברים קלחו מפיו כאש בוערת, המלוים עמדו משתאים נפעמים ונרגשים מדברי ההספד שהיה בו הרבה מוסר רגש ובכי, שגרם לרבים להתעורר בתשובה.

כשראו פן גדולי ישראל, הבינו את מעלתו המיוחדת של רבי אברהם צאלח זצ"ל, מאותו היום התבקש לשאת את דבריו המעוררים בכל עת מצא. (קונטרס מהרי"ץ)

בתוככם לאהזות קבר (ב ט)

הזדמן הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א לכפר קטן, בו התגוררו מנין יהודים מצמצם. פגש בילד קטן, ושאלו בבדיחות הדעת, "לשם מה לכם בכפרכם הקטן שני הדברים, גם בית הכנסת וגם בית קברות.

ממה נפשך אחד מיתר הוא, אם ימות מי שהוא, לא יהיה לכם מנין ולמה לכם בית כנסת, ואם יהיה לכם מנין, אין לכם צורך בבית הקברות". ענהו הילד בחכמה, "הבית הקברות מחכה לזרים, שבאים מן החוץ". (אמרות חכמה)

שרה, שארעה אותה שנה ביום כ"ב מרחשון. (אגרא דב"י הילולי)

ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותיה (ב ב)

ראש הדרשנים והספדנים בתימן היה רבי אברהם צאלח זצ"ל, מדייני בית הדין הגדול של צנעא, מגדולי בעלי מוסר היה, בשעה שהספיד בבתי אבלים, היה לב השומעים את דבריו נמס כמים ועיניהם זולגות דמעות, בדבריו ידע לחדר למעמקי נשמת מאזיניו.

כשפקדו צרות את בני עדתו, היו נאספים אלפים לבית הכנסת צאלח ואף גודשים את חצרה, כדי לשמע דברי התעוררות נלהבים מפיו. כל אשר שמע את דבריו, היה מתעורר לתשובה. מספרים הזקנים כי זכה להגיע לכך, בעקבות מעשה שהיה.

כאשר חש אביו רבי צאלח זצ"ל כי קרבה עת פקודתו, קרא לבנו ואמר לו, "הגיע זמני להפטר מהעולם וללכת לבית אבותי, בעת ההלוייה יספדוני רבים, הנני רוצה שאתה תהיה ביניהם".

נחרד רבי אברהם לשמע את דברי אביו, עדין לא עפל את הבשורה המרה שאביו עומד להסתלק לבית עולמו, ועוד מטל עליו להספידו, פנה אל אביו ואמר בקול חנוק, "כיצד אעשה זאת, הו לא הרגלתי בכך וצעיר עודני לימים, כיצד אדבר בפני גדולים וזקנים".

אביו שהפיר בנשמתו הקדושה של בנו שהיה אז בן עשרים וארבע שנה, ידע כי נועד הוא לכך, ברצונו להרגילו שלא יתבייש לדבר

כֹּל הַנְּאֻסִים מִהַמְחִזָּה הַנְּדִיר, וְכַמְעַט אָמְרוּ שְׂאֵכֵן צָדְקוֹ אוֹתָם חֲכָמִים.

בְּאוֹתוֹ רָגַע הוֹצִיא רַבִּי יוֹנָתָן קֶפְסָא קִטְנָה מִכִּיסוֹ, וּפְתָחָהּ, וְעִכְבְּרָ קִטּוֹן זֶנֶק מִתּוֹכָהּ. מִשְׂרָאָה הַחֲתוּל אֶת הָעִכְבָּר, הִשְׁלִיךְ מִיָּדוֹ אֶת הַמַּגָּשׁ, הֵייוֹן נִשְׁפָּךְ וְהַכּוֹסוֹת נִשְׁבְּרוּ, וְרִץ אַחַר הָעִכְבָּר לְהַשִּׁיגוֹ.

מִיָּד הוֹדוּ כֻּלָּם שֶׁצָּדְקוֹ דְּבָרֵי רַבִּי יוֹנָתָן אֵיבִישִׁיץ, נוֹכַחוּ לְדַעַת שֶׁגַּם אִם נָתַן לְלַמֵּד בְּעַל חַי דְּבָרִים מְסִימִים, אֶת טְבַעַם לֹא נָתַן לְשִׁנּוֹת.

כִּן אַרְעֵ עִם עִפְרוֹן, כֹּל עוֹד לֹא רָאָה כֶּסֶף לִנְגַד עֵינָיו, הִתְנַהֵג כְּאִישׁ נְבוֹן וְנָדִיב לֹא פָחוֹת מִבְּעַל חַי מְאֹלָף, אֲבָל כֹּל זֹאת עַד שֶׁאָמַר אֲבָרְהָם 'נִתְתִּי כֶּסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי', כְּלוֹמַר אֲבָרְהָם הַחֲזִיק אֶת הַכֶּסֶף בְּיַד וְאָמַר לוֹ "קַח הַמָּמוֹן".

בְּרִנָּה שֶׁשָּׁמַע עִפְרוֹן אֶת צִלְצוֹל הַכֶּסֶף, וְרָאָה אֶת הַמְטַבְּעוֹת הַנוֹצְצוֹת בְּיַד אֲבָרְהָם, מִיָּד הִפָּךְ לְאִישׁ אַחֵר, הִשְׁלִיךְ מֵעַלָיו אֶת כָּל גְּנוּנָיו הַהִתְנַהֲגוֹת הַיָּפִים שֶׁנִּקְטַט בָּהֶם, וְרָדַף אַחֵר הַכֶּסֶף כְּמוֹ הַחֲתוּל הַרוֹדֵף אַחֵר עִכְבָּר. (דְּרָכֵי מוֹסֵר)

וַיִּשְׁמַע אֲבָרְהָם אֶל עִפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אֲבָרְהָם לְעִפְרוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף עוֹבֵר לְסוֹחֵר (כג טז)

לְאַחֵר גִּזְרָה רָעָה שֶׁיִּצְאָה כְּנֶגֶד יְהוּדֵי בְּרֹדֵי, הֵלֵךְ רַבִּי אֶפְרַיִם זְלַמָּן מְרַגְלִיּוֹת זַ"ל לְבֵית אַחַד מַגְדוֹלֵי הַמְּלָכוֹת, לְהַשְׁתַּדֵּל בְּדַבַּר הַמִּתְקַת הַגְּזֵרָה.

הַגֵּם שֶׁשָּׁר זֶה יְדוּעַ וּמִפְרָסֵם הָיָה כְּאֶחָד שֶׁיָּדוּ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל מִתַּנְתַּן דָּ, קִשְׂתָּה הָיָה לְרַבִּי

הַשְּׂדֵה נִתְתִּי לָךְ וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נִתְתִּיךָ, אֶרְץ אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מָה הוּא וְאֵת מִתְּךָ קִבַּר (כג יא - טז)

הַמְּפָרְשִׁים תַּמְהִיִּים עַל הַשְּׁנוּי הַפְּתְאוּמִי שֶׁחָל בְּדַבְרֵי עִפְרוֹן, בְּתַחֲלָה אָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ, 'הַשְּׂדֵה נִתְתִּי לָךְ וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בּוֹ לָךְ נִתְתִּיךָ', כְּכַזְכּוֹל לֹא עוֹלָה עַל דַּעְתּוֹ לְבַקֵּשׁ כֶּסֶף עִבּוֹר הַמַּעֲרָה, אֲדַרְבָּא, בְּנִדְבוֹת לִבּ הַצִּיעַ מַעֲצָמוֹ אֶת הַשְּׂדֵה בְּנוֹסָף לַמַּעֲרָה הַמְבֻקָּשׁת.

מִיָּד אַחֵר כִּן חִזַּר עִפְרוֹן וְאָמַר, 'אֶרְץ אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָל כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מָה הוּא', כְּרוֹמַז שֶׁמַּצְפָּה שֶׁיִּשְׁלַם לוֹ מַחִיר גְּבוּהָ זֶה, וְאֵכֵן אַחֵר כִּן כָּתוּב 'וַיִּשְׁקַל אֲבָרְהָם לְעִפְרוֹן' וְגו', עִפְרוֹן קִבַּל בְּרִצּוֹן אֶת הַכֶּסֶף, וְלֹא זָד בְּלִבָּד, אֲלֵא קִבַּל כֶּסֶף 'עוֹבֵר לְסוֹחֵר', שֶׁהוּא בְּעָרֵךְ גָּדוֹל בְּהַרְבֵּה מִכֶּסֶף רָגִיל.

בְּאֵר הַסַּבָּא מְקַלֵּם זַ"ל עַל פִּי הַסַּפּוֹר אוֹדוֹת הַנּוֹכַח שֶׁהָיָה לְרַבִּי יוֹנָתָן אֵיבִישִׁיץ זַ"ל עִם חֲכָמֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם, הֵם סָבְרוּ שֶׁאֶפְשֶׁר לְלַמֵּד בְּעַלֵּי חַיִּים נְמוּסִים וְרָדַף אֶרְץ, וְלֵהִפָּךְ אֶת טְבַעַם שֶׁיִּתְנַהֵגוּ כְּבִנֵי אָדָם, וְרַבִּי יוֹנָתָן טָעוּ לְעַמְתָּם שֶׁהִדְבָּר אֵינוֹ מְצִיאֹתִי, לֹא נָתַן לְהִפָּךְ אֶת טְבַעֵי בְּעַלֵּי הַחַיִּים.

רַצּוֹ אוֹתָם חֲכָמִים לְהוֹכִיחַ אֶת צְדִקְתָּם, וְקִבְּלוּ עַל עֲצָמָם לְלַמֵּד חֲתוּל נְמוּסִים וְרָדַף אֶרְץ תּוֹךְ פֶּרֶק זְמַן מְסִיִּם. בְּהַגִּיעַ הַיּוֹם הַמֵּיַעַד לְהַצִּיג אֶת הַצְּלַחְתָּם בְּאֵלּוֹף הַחֲתוּל, הַתְּקוּבֵץ קֵהֵל רַב לְרֵאוֹת כְּמוֹ עֵינָיו אֶת הַחֲתוּל הַמְּלָמֵד.

בְּשִׁנָּה הִיעוּדָה נִכְנַס הַחֲתוּל וְהַחַל לְשַׁמֵּשׁ בְּתַפְקִיד הַמְּלָצֵר, סִדֵּר שְׁלַחְנוֹת וְהַצִּיעַ עֲלֵיהֶם מִפּוֹת, אַחֵר הֵלֵךְ לְהִבְיֵא מַגָּשׁ עִם יָוֹן וְכּוֹסוֹת. בְּשׁוֹבוֹ עִם הֵייוֹן וְהַכּוֹסוֹת, הִשְׁתּוֹמְמוּ

חנכה, ואין בכחי לסבל עד אז. אלא שאמר בגמרא (בבא בתרא טו:), 'מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, וכל חולה שרואה אותה מיד מתרפא'.

כל צדיק הוא בבחינת אברהם אבינו עליו השלום, הממשיך חסדים לכל באי עולם, לכן קשרואים את הרבי, צריך שתבוא הרפואה מיד. (מריצי תורה מעולם החסידות)

ואברהם זסן בא בימים וה' בנה את אברהם בכל (כד א)

ברט"י, בכל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

בימי בחרותו, זכה הרה"ק רבי צבי הירש מרימינוב זיע"א להתקשר בכל לב ונפש לרבו הקדוש הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זיע"א, ושמשו במסירות מפלאה. רבי מנחם מנדל טרח וחפש, עד שמצא עבורו זוג הגון.

למחרת החפה כמדי בקר, נכנס החתן רבי צבי אל רבו ועל פניו ארשת יראה וקדשה. רצה רבו רבי מנדל שישמחוהו, באותו מעמד נכח הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א, והוא פנה אליו ואמר, "הרי אתם יודעים לומר מתי שצריך ומה שצריך, מה אתם אומרים על החתן שלנו".

הגיב הרבי מראפשיץ, מניה וביה, "מה אומר עליו, הוא הולך בעקבות יצחק אבינו ולקח זוג על פי פשט". "מה פונתך", שאל הרבי, ורבי נפתלי הסביר, "על אברהם אבינו נאמר, 'וה' ברה את אברהם בכל', ודרשו חז"ל (בבא בתרא קמא), 'בת היתה לו לאברהם ובכל שמה'.

אפרים זלמן להציע לו במפרש שחד ממון, בא אליו בעקיפין והקיף בדברים סחור סחור, אף אותו שר שחומד ממון היה, התבייש אף הוא לתבע זאת בפיו.

לבסוף פתח השר ואמר, "רבי, את בקשתך אמלא ברצון רב, אלא שגם אני בקשה לי אליך סוחר גדול פלוני בעירנו, חוב גדול של ממון יש לו עלי, יואיל נא הרב לסור אליו". הבין רבי אפרים זלמן שנודע כעשיר גדול את הרמז, והכל על מקומו בא בשלום.

לאחר מעשה באר רבי אפרים זלמן מהו 'ארבע מאות שקל עובר לסוחר', עפרון נשיא בני חת, שבתחלה אמר לאברהם השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה, התבייש לקחת את השקלים במישרו מיד אברהם, לפיכך עמד והפנהו אל סוחר פלוני ופלוני, ואברהם אף הוא הבין את הרמז, והעביר לסוחר את המבקש. (על התורה)

וה' בנה את אברהם בכל (כד א)

מלבד שהתישו תעניתיו וסגופיו המרובים של הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובא זיע"א את בריאותו וכחותיו, הם הביאו על גופו החלוש מחלות ויסורים למכביר.

בימי החנכה תרס"ג, עת הכביד עליו חלי אבני המרה, בקר בביתו הרה"ק השפת אמת זיע"א, ובראותו מתפתל מכאבים פנה אליו, "ימי חנכה מסגלים לרפואה, שהרי נתנה הרפואה בשמינית, בברכה שמינית בתפלת שמונה עשרה.

השיבו רבי מאיר יחיאל, "לפי דברי הרבי אצטרף להמתין עד גר שמיני, זאת

פרשת חיי שרה

אמר, הלא תדעו כי מלאך אלקים המחפן קים הגטחתו.

ראיתי במלבושי שבת מעל חפיה. היתה מספר והולך באיזה מלבושים הלך וכיצד היו נראים, ואמרו כל, כי התאמתו הדברים כהויתו וכצורתו, והוא פלא. (הקדמת ספר מגילת ספר)

בשנית תשל"ה בעת שהיו בישיבת צאנז קבוצת בחורים מבגרים שהתקשו למצא את זוגם, הורה הרה"ק **השפע חיים מקלויזנבורג** זיע"א שילמדו בישיבה מסכת קדושיו, ואכן בחורים רבים התארכו באותה שנה.

באמצע הזמן התבטא הרבי בדרך צחות כי הוא חושש להמשיך ללמד את המסכת, עוד מעט כבר לא ישארו לו בחורים בישיבה. (בצילא דמהימנותא פר' נשא)

ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני (כד יד)

בעירה סאבאטיש אשר בסביבות ברעזעווע, התעוררה שאלה המורה על פשרות המקוה המקומית, עד שהגיעו הדברים לידי רנון בפי הבריות, לרגל חמור הענין, התבקש החתם סופר זצ"ל לבוא ולברר את הדבר.

בבקרורו בעיר טהר את המקוה, בהוסיפו כי הגם שמלכתחלה היה מן הראוי לתקן את המקוה, מאחר והתקוה יעלה לסכום גדול, מעבר ליכולתם של בני העיר הקטנה, קשה להעמיס עליהם הוצאה זו מאחר שבדיעבד המקוה כשרה.

אם כך קשה, מדוע היה צריך אברהם לשלח את אליעזר לארם נהרים, הלא יכל להשיא את יצחק לבכל. אלא רצה אברהם אבינו שיקח יצחק זוג על פי פשט ולא על פי דרוש, כי יש חשש שמא יבוא מחר אחד האמוראים וידחה דרוש זה, ויצחק ישאר ללא זוג. (עת לסמוח)

ולקחת אשה לבני ליצחק (כד ד)

בשבת קודש בבקר, בעת שחזר רבי חיים יעקב **מדאמיניץ** זצ"ל בעל הפני חיים מטבילת מקוה בהיותו בעיר פרעמישלא, עמד הרה"ק רבי יצחק אייזיק **מקאמרנא** זיע"א סמוך לחלון, וראה לראשונה.

הרבי מקאמרנא התפעל מזיו פני הפני חיים, התבטא אודותיו כי, "עמו שרי נהורא", ואותה נפשו לדבר עמו, ואכן הם התראו פנים יחדיו פעמים רבות.

באתד השיחים הציע הרבי מקאמרנא לפני חיים לבוא בקושרים עמו, הינו שיקח לו לחתן את נכדו הרה"ק רבי אברהם **מרדכי מקאמרנא** זיע"א בן בנו הרה"ק רבי אליעזר **צבי מקאמרנא** זיע"א.

השיב הפני חיים על אתר כי הוא מסכים להצעה, על מנת שהסבא רבי יצחק אייזיק יהיה בין השושבינים על החתונה, רבי יצחק אייזיק נענה לו ואמר "הן", אף לדאבון לב לא עלתה בידו, ביני לבני נח נפשיה דרבי יצחק אייזיק.

ביום אפריון, בעת עמד רבי חיים יעקב מתחת החפה, נשא עיניו למרום וקרא בקול שמחה, "ברוך הנבא רבי, מזל טוב מחתן רבי אייזיק'ל קאמארנר. לעומדים סביבותיו

וזווגים, שהתרחש באחת מנסיעותיהם של בני משפחת הרבי מליובאוויטש.

בני המשפחה עשו את דרכם במרכבה הדרך ותומה לצמד סוסים אבירי, הנסיעה התנהלה על מי מנוחות בתוך שבילי היערות, וכשהם חוצים בדרכם ערים ועירות, לפתע נעצרו הסוסים ועמדו, כאלו קפאו במקומם.

בתחלה חשב העגלון שאולי הסוסים רעבים או צמאים, ונתן להם מספוא רב ושתיה לרויה, אף ללא הועיל, הסוסים אינם זזים ממקומם, הרים העגלון את השוט והצליף בהם, אמנם גם זה לא עזר מאומה, הסוסים עומדים כאלו מוכנים לקבל את הצלילות וההכאות, ולא לזוז מהמקום.

נוסעי המרכבה עמדו אובדי עצות, בינתיים התקדו השמים וגשם עז החל לרדת, רוחות נשבו בחזקה, ולא נותרה להם ברירה, אלא למהר ולחפש מקום מסתור מפני הגשם השוטף.

הצעירים שבחבורה ירדו לחפש בית יהודי, התמזל מזלם, ולאחר צעידה על פני פמה בתים, מצאו בית שקבועה מזוזה בפתחו, נקשו בדלת, ויצא אליהם בעל הבית וקבלם בסבר פנים יפות.

בעל הבית וכל בני המשפחה נרתמו למשימה, בלב רחב ובנפש חפצה ארחו אותם בכבוד ובחם, והכינו להם ארוחת ערב דשנה, הרבנית המשיכה באריכות בתאור כל פרטי הארוח המיוחד שהיא היתה עדה להם.

מה אומר לכם, לפנות בקר נסגר שדוף בין בת בעל הבית, עם אחד הבחורים מבני משפחת הרבי. בבקר לאחר שחרית וארוחת בקר חגיגית לכבוד שמחת הארוסין, עלו בני

לאחר זמן פגש החתם סופר ברבה של סאבאטיש, והתענין איך הסתים הדבר. ספר לו הרב שאחר שנפרד החתם סופר מבני העיר, נגש אליו יהודי והתנדב לשלם את כל הוצאות התקון, בתנאי שלא יודע לאיש שם המתנדב.

לשמע מסירות נפשו של אותו בעל הבית על דקדוקי מצות וטהר המדות, התרשם החתם סופר וקרא בהתרגשות, "עם בעל הבית כזה הייתי משתדף".

נצר רבה של סאבאטיש את הדברים בלבו, ביום מן הימים כאשר הגיע החתם סופר למרחצאות אשר בפישטיאן הסמוכה, הלך הרב לקבל את פניו, ושוחח עמו בדברי תורה.

משנוכח לדעת שעדין לא שכח החתם סופר את המעשה, הציע לו הרב את בנו של אותו בעל הבית, שבינתיים נעשה מבני ישיבתו בפּרשבורג, הלא הוא רבי אליהו, בן הנגיד רבי מנחם מנאלי קורניצר מסאבאטיש. השדוף הוטב בעיני החתם סופר, ובחדש תמוז תקצ"א, באו בבקרת השדוכין שם בפישטיאן. (ספרא דמלכא)

אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדני (כד נו)

בפעם הראשונה שבקר רבי ישראל גרוסמן יצ"ל בארצות הברית, שבת בחצר הקדוש של הרה"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א, בשבת בבקר אחר התפלה, נגש אליו אחד המשמשים בקדש, והזמינו לקדוש בבית הרבנית, אשת הרבי.

בשעת הקדוש ספרה הרבנית מעשה פלא בענין ההשגחה פרטית בנוגע לשדוכים

ויאמר אלי ה' אשר התהלכתי לפניו יטלח מלאכו אתך והצליח דרךך (כד מ)

ארבע בנות שהגיעו לפרקן התהלכו בבית החסיד ר' שמעון שווארץ מפושפוק, זיוגן קשה היתה כקריעת ים סוף, פעמים רבות הזכיר אותן בפני רבו הרה"ק **האהבת ישראל מוויז'ניץ** זיע"א, והוא הרגיעו שהן עוד ימצאו את זיוגן.

באתה הפעמים שהפציר מאד ענהו הרבי, "אתה יודע מה, ר' שמעון, סע לעיר קראלי והשית יעזר". הגם שמעולם לא היה ר' שמעון בעיר זו ואף מכר לא היה לו ביה, בטח בדברי רבו ויצא לדרך.

לקראלי הגיע השכם בבקר, פנה כה וכה, לקראתו אם ימצא מי שיראה לו את הדרך לבית המדרש והנה איש זקן בא לקראתו ונתן לו שלום, ר' שמעון החזיר לו שלום, והזמן התענגו בו, "מאין באת, ולאן אתה הולך".

הביט בו ר' שמעון מתמיה כאומר, מה לך לשאל ממני כל זאת. הבחין הזקן בתמיהתו ואמר, "אל יחר בעיניך שאני חוקר ודורש אותך שלא כדרך העולם, פרנסתי משדכנות, וראיתי עליך כי אתה איש נשוא פנים, אמרתי, שמא יש לך בן או בת שהגיעו לפרקם, אולי יישר בעיני ה' שאהיה שליח לדרך".

משראה שהלה מדבר דברים של טעם, פתח ר' שמעון וספר כי יש לו בת משלמת שהגיעה לפרק בתולה נשאת, ושמה פך וכו'. אמר לו השדכן על אתר, "הנה באמתחתי בחור תלמיד חכם וירא שמים ושמו פך, בא עמדי ואראנו לך". כבר באותו שבוע נגמר

המשפחה על המרכבה, הסוסים החלו לרוץ, ושעטו כמימים ימימה.

אז נוכחו לראות את ההשגחה הפרטית, כל מה שקרה אמש, שהסוסים נעצרו ולא אבו ללכת ללא שום סבה, והגשם העז שהחל לרדת במפתיע, היה כדי שבהשגחה פרטית במקום הזה, היה צריך להסגר השדוף.

לו היה הקב"ה פותח את פי הסוסים, כמו שפתח את פי אתונו של בלעם, היו הסוסים אומרים, למה הכיתנו, הלא מה' יצא הדבר, להגמר כאן שדוף מן השמים ולהקים בית חדש בישראל. (לב ישראל)

ויזוים לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר (כד לו)

לצורך שדוף של אחד מבני הבית, שלח הרה"ק **רבי שמואל מקאריב** זיע"א את תלמידו הרה"ק **רבי נח מקאריב** זיע"א אל הרה"ק **רבי ישעיה מפשטבורז** זצ"ל, להציע לו להשתדף עמו.

בהגיעו כבודו רבי ישעיה במגדנות, אולם רבי נח סרב בהסתמכו על מנהגו של אליעזר בבית בתואל. ענה רבי ישעיה בצחות לשונו, "בשלמא אצל אליעזר כתוב 'היום יצאתי והיום באתי', היתה לו קפיצת הדרך ונמצא שלא עבר זמן רב מאז אכל בביתו, לכן יכל היה לומר 'לא אכל עד אם דברתי דברי'".

לא פך אתה, נסיעתך אלי ארכה כששלשה ימים ועבר זמן רב מאז טעמת דבר מה, ראוי שתאכל קדם מעט מהמגדנות, אחר תאמר את דברך". (הבאר - שנה שיטית)

סופר, ואם בעיניהם ימצא חן, יואילו להציע לרבי יצחק את הרעיון. ואכן השדוף קם ונהיה, לשביעות רצון הצדדים. (הגדה של פסח שבט סופרים)

ספר החזון איש זצ"ל לכאי ביתו, "היום היה אצלי יהודי שבא לברר אודות בחור לעגנו שדוכים, כששאלני על 'ראת שמים', עניתי, 'יכול להיות טוב יותר' והתכונתי, יש לו במה לשנות דרכיו ולהתעלות יותר ממצבו העכשווי.

גם כששאלני על התמדתו ואהבת התורה שבקרבו, עניתי כן, שיש במה להשתפר, וכך עניתי על כל שאלותיו וספקותיו. רציתי בדברי לרמז לו, הבחור אינו ראוי לה.

לפליאתי בצאתו מביתי אמר לי, "מבין אני מדברי הרב שמדבר בבחור מקטר בכל מדה נכונה, ירא שמים מרבים, מתמיד עצום בלמודיו, בעל מדות טובות מאין כמוהו וכו', שמעתי שעדנו יש לו מקום להתעלות, משמע שזה ה'חסרון' היחיד שיש לו, מכיון שידעתי כי אין משלמים בעולם, הרי זה החתן המתאים לי, וכבר באותו היום נגמר השדוף בכי טוב.

נביטה נא ונראה, איך הקדוש ברוך הוא מנהיג את עולמו, הרי יהודי זה 'בר דעת' הוא, ואף אני אמרתי לו דברים כמעט מפרשים, יש לבחור במה לשנות ולהיטיב את מעשיו, ואיך נהיה כדבר הזה, שהבין מדברי שהבחור כליל המעלות, אלא, בהגיע העת והזמן לזוג את בת פלוני לפלוני, נהפך כל העקב למישור, החכם יתפך לסכל והשומע לחרש, והשדוף יגמר. (מעשה איש)

הדבר בכי טוב, בהסקמת הרבי מוויז'ניץ. (קדוש ישראל)

מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב (כד נ)

אודות התהוות השדוף של רבי יצחק מגורליץ חתן **הכתב סופר** זצ"ל, מספר במשפחה מדור לדור. כשהגיעה הרבנית לפרקה, בקש אביה להשיאה לבחור תלמיד חכם, מבני ישיבתו של **החתם סופר** זצ"ל.

עמד רבי יצחק ושגר אגרת לחתם סופר, בה בקש הימנו שישלח לו את האחד ומיחד מבין תלמידיו, שיהיה לחתן עבור בתו המשפלת והמשלמת. בחר החתם סופר את אחד מתלמידיו המיוחדים, תלמיד חכם מפלג וירא שמים מרבים, ושלחו להפגש עם רבי יצחק.

לאחר זמן קבל החתם סופר מקתב מרבי יצחק, בו כתב שאכן תהה על קנאנו של הבחור ששלח, ומצאו כלי מלא וגדוש בתורה, אולם אחר שראה את הבחור הולך עם קפל במקנסיו, דבר שבמחוזות גליציה נחשב כמודרני וכחדוש, אינו יכול לקחתו כחתן והוא מבקש מהחתם סופר שישלח לו בחור אחר.

משעמד החתם סופר על יראתו הקודמת לחתמתו של רבי יצחק, שהיה מוכן לותר על כלי כה מפואר רק בשל הגמוק האמור, מצא הדבר חן בעיניו ובקש להשתדף עמו בעצמו.

מכיון שלא היה ראוי בעיניו להציע את הרעיון בעצמו, בקש מחברי הבד"צ של פרשבורג, שיחוו דעתם על בנו הכתב

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

המקום מתורתן של בנינים, ורפאל הוא עבדו של אבי זקני מצאנז".

הגיב הרב בחיוף על שפתותיו, "עכשו כבר זכיתי לשמע תרונהו, גם שיחות וגם תורה". (אוצר אפרים)

פי ירחיב ה' אלקיך את גבולך אשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאנה נפשוך לאכל בשר בכל אות נפשוך תאכל בשר (דברים יב כ)

בגמרא (חולין טז.), רבי ישמעאל אומר, לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאנה, שבתחלה נאסר להם בשר תאנה, משנכנסו לארץ התר להם בשר תאנה.

במוצאי שבת קדש נכנס הרה"ק רבי מאיר **יחיאל מאוסטרובצה** זיע"א לבית מדרשו, וראה שהחסידים אוכלים סעודת מלוה מלכה במאכלי חלב, מחמת שלא היה ברשותם אמצעים לסעודת בשר.

משראו את הרבי הנכנס התבישו בסעודתם, ומהרו לכסות את מאכלם. פתח הרבי ואמר, "אל לכם להתביש, גם בני ישראל במדבר היו אוכלים מאכלי חלב, כי מצינו שבמדבר נאסר עליהם בשר תאנה, והיו אוכלים שלמים הנאכלים רק לשני ימים ולילה אחד.

מאתר ושלמים אין מקריבים אלא בימות החל, נמצא שגם אם הקריבו שלמים ביום ששי, לא היו רשאים לאכל בסעודת מלוה מלכה, מלבד מאכלי חלב". (אוצרות החן)

ואבא היום אל העין (כד מב)

ברש"י, היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנינים.

ישב הרה"ק רבי בן ציון **מבאבוב** זיע"א הי"ד בעל **הקדשת ציון** בשלחנו הטהור בשבת קדש פרשת חיי שרה, סמוך לו ישב הישיש ר' רפאל ע"ה, שזכה עוד לשמש בקדש אצל זקנו הרה"ק **הדברי חיים מצאנז** זיע"א, ושח על ענינים וספורים שראה אצל הדברי חיים.

הרבי מבאבוב הקשיב ושתה בצמא את דבריו, שאל וחקר על כל קוץ ותג בפרטי הדברים, והנה אחד הרבנים המסבין על שלחו הרבי גחין לחיש באזני היושב בצדו לאמר, "אינני יודע מדוע הרבי להוט כל כך אחר שיחות ר' רפאל, טפי הייתי נהנה אלו היה הרבי פותח בדברי תורה לפנינו".

הרבי מבאבוב שהיה מחנן ברגש קליטה נפלא, פנה אל הרב הלוחש ושאל, "הגידו נא לי מה אמרתם", וידום הרב. הפציר בו הרבי עד שהודה ולא בוש, "אמרתי כי טפי הייתי נהנה אלו היה הרבי אומר תורה".

ענהו רבי בן ציון, "שכחתם במחילת כבוד תורתכם רש"י מפורש בפרשה". הרהר הרב, ומשלא מצא, שאל את פי הרבי לאיזה רש"י ירמזו דבריו. ענה לו הרבי, "על הפסוק 'ואבא היום אל העין' מביא רש"י, 'אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני

מילין קירין ויהודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָתָא

חֲזָתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אף שלא הולך כרצונו של האדם צריך לקום להתחזק ולהמשיך

בניסיונות עצומים, ובכל זאת לא עולה בידו כרצונו, אל ישית לבו על כך ויחזיק חזק לעמוד בניסיון שכזה ויישאר דבוק באמונתו ובצדקותו כאברהם אבינו, ובעבור זה יזכה לדביקות עצומה ולהתעלות נפלאה בקרבת ה'.

אברהם התעלה בכוחה של שרה

ביאור נוסף ראיתי, בשם בעל השם **שלמה** נכדו של הבני יששכר ז"ל^ע, שאמר בהספד על זוגתו הרבנית ע"ה. דייקו בספרים שלכאורה התורה לא כתבה כלום מה היה ההספד של אברהם. אלא שהתיבות שנכתבו לאחר מכן הם דברי ההספד, שההספד הוא 'ויקם אברהם מעל פני מתו', 'ויקם' לשון תקומה כמו שפירש רש"י להלן (פסוק יז) על הפסוק 'ויקם שדה עפרון' תקומה הייתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך. והענין הוא, שכל הנכסים וחפצי העולם הזה משתוקקים להיכנס לרשות הצדיק, שעל ידי שהצדיק עובד ומשתמש עמם לעבודת ה' הוא מעלה אותם ומביאם לתיקונם השלם כי זה זהו שלימותם ותכליתם.

וזה מה שאמר אברהם אבינו בדברי ההספד שלו על שרה, 'ויקם אברהם' תקומה הייתה לו שזכה

ויקם אברהם מעל פני מתו (כג ג). לימוד גדול יש לנו מאבינו אברהם ע"ה, וכפי שדרש הרה"ק **רבי זאב וואלף מסטריקוב ז"ע** תלמידו של השרף מקוצק ז"ע בספרו **זר זהב** (חיי שרה ד"ה ויקם), שאחר הניסיון העצום של העקידה, ואחר ששמע מהמלאך 'כי ירא אלקים אתה' שעל ידי זה הרבה ארבה את זרעך ויתברך בכל הברכות, ושני פעמים התגלה לו המלאך שנברא מהמצוה בשלימותה, והמלאכים הזדעזעו בשמים ממעשה העקידה, ונזקפה זכות עקידה זו לדורות עולם^א. ועם כל זאת תיכף בשונו לביתו קרהו פטירת שרה אשתו, והיה מקום ליצר לעררב דעתו חלילה.

על כך בא הכתוב להעיד עליו ולומר 'ויקם אברהם מעל פני מתו', אברהם משל ברוחו ולא הירהר חלילה אחר מידותיו של הקב"ה, אלא 'ויקם' הרהיב בנפשו עוז, ותקומה הייתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אשר קרהו. ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

ומזה לימוד לנו שלא עלינו להתפעל חלילה כשקורה מקרה שלא כרצונו, ואף אם האדם מרגיש שהנה מתאמץ הוא בעבודתו יתברך ועומד

א. כמו שאמרו חז"ל (ילקוט קא): למה נקרא שמה מאכלת שישאל אכילים בעולם הזה בזכות אותה מאכלת. ב. הובא בספר חיים ושלוה לבעל המנחת אלעזר (ד"ה ויבא אברהם).

אליך שרה שמע בקולה'. וזה הכוונה 'ויקם אברהם' תקומה הייתה לו, 'מעל פני מתו' שמעליו ולמעלה הימנו היה דרגת פני מתו, היינו שרה שהיה טפל לה בנביאות. ומה שתלה הכתוב בפניה, היינו כמו שאמרו 'בת ק' כבת כ' לחטא, ובת כ' כבת ז' ליופי', ומה בא לומר שהיה לה יופי של בת ז'. רק הכוונה ליופי רוחני כשל ילדות שאינו גורם הרהור, ולכן נקראת 'יסכה' שהכל סוכין ביופיה (מגילה יד.), ויש להבין מהו השבח שתולים חז"ל דבר האסור בשמה של שרה. אלא הוא גופא שהייתה בת כ' כבת ז', כלומר, היה זה יופי רוחני שאינו מביא להרהור, ואכן זהו שבח ומעלה גדולה ועצומה עד מאד.

למדריגות גדולות באמונה ובגמילות חסדים ועוד, וכל מה שזכה לתקומה זאת הוא 'מעל' - בזכות, 'פני מתו' - בזכות שרה שתמיד עזרה לו וסייעה לו בעבודתו הקדושה. ועל דרך שהביאו בגמרא (ב"ב נח.). רבי בנאה היה מציין מערות קבורה וכשהגיע למערת המכפלה מצא לאברהם דגאני בכנפה דשרה, ובא לרמוז שבזכותה של שרה הייתה לו הגנה ותקומה.

שרה הייתה במדרגה למעלה מאברהם

ויש לבאר עוד על דרך זה, שהרי אמרו אברהם היה טפל לשרה בנביאות ולמדו זאת ממה שאמר הקב"ה לאברהם (לעיל כא יב) 'כל אשר תאמר

מִלְתָּא דְפְרִיאָה

מעשה אבות סימן לבנים

מידת ההשתוות ירושה לדורות משרה אמנו

וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה (כג, א).

מִן הַחַיִּיד"א ע"ה (פני דוד חיי שרה) מפרש על הפסוק 'ויהיו חיי שרה', דתיבת 'ויהיו' נקראת ישר והפוך, לרמוז שחייה היו הויה אחת שווה לטובה הן כשתביט בהם מתחילתן לסופן והן מסופן לתחילתן. ויש לומר עפ"י דבריו גם לענייננו, שאף אם תביט בימי חייה של שרה למפרע מסופן לתחילתן, כלומר, אף כאשר התנהלו חייה למפרע ובהיפך מרצונה, עם כל זה היו בעיניה כולם שוים לטובה.

כח זה של הסתכלות פנימית זו - לראות ולהבין שהן כאשר הולך לו בטוב והן כשחלילה להיפך, הכל רחמים וחסדים מאיתו יתברך, הורישה לנו שרה אמנו עליה השלום. שהרי 'מעשה אבות סימן לבנים', ובייחוד אצל שרה מצאנו ראינו עד כמה מעשיה השפיעו לכל דורותיה אחריה, שכן אמרו חז"ל בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו. ומשום כך פירש **מ"ר זקני ע"ה** (פתוחי חותם וארא ענין עשר המכות) כי 'שרה' בגימטריא ראשי התיבות של עשר המכות 'דצ"ך עד"ש באח"ב' [עם הכולל של ג' התיבות והכולל של שלשתם כאחד], וזכות שרה גרמה למכות ולקרב הקץ כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה שזוכרה וזכותה של שרה לבני ישראל ביציאת מצרים. שכיון שהייתה סימן לבניה וכל דבר שעבר עליה היה בו נתינת כח גם לזרעה שבכל הדורות, לכך גם המכות שקיבל פרעה בגללה היו סימן לבניה שגם בגללם יקבל פרעה את עשר המכות.³

ג. בצורה המור האריך לבאר את כל עניין יציאת מצרים כיצד היה תלוי במעשה לקיחת שרה לבית פרעה, וז"ל: 'לאברהם הטיב בעבורה' (לעיל יב טו) לפי שאמרה היא שהיתה אחותו, כמו שהיה במצרים שכתוב שם (שמות יב לו) 'וישאלום וינגלו את מצרים'. וינגע ה' את פרעה ואת ביתו' (לעיל יב יז), לאות על מכות פרעה בשביל ישראל. 'ויקרא פרעה לאברהם' (שם פסוק יח), כמו שאמר שם (שמות יב לא) 'ויקרא למשה ולאהרן לילה'. 'ועתה הנה אשתך קוח וכן' (לעיל יב טז), כמו שאמר שם (שמות יב לב) 'גם צאנכם גם בקרבכם קחו' וגומ'. 'ויצו עלי פרעה אנשים וישלחו אותם' (לעיל יב כ), כמו שאמר שם (שמות יב יז) 'וזה בשלח פרעה את העם'. 'ויקרא אברהם ממצרים ולוט עמו' (לעיל יג א), כמו שאמר שם (שמות יב יח) 'וגם ערב רב עלה אתם'. 'ואברהם כבר מאד במקנה בכסף ובהב' (לעיל יג ב), כמו שכתוב שם (שמות יב יט) 'וינגלו את מצרים'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ממנה ומתה.

ולכאורה הענין תמוה, הלוא כבר נודע גודל צדקתה של שרה אמנו שהסתלקה מעולם הזה נקיה ללא חטא, ושהייתה בעלת מדריגה גדולה בנבואה עוד יותר מאברהם אבינו, ואיך יתכן לומר שמתה כפשוטי בני אדם מחמת צערה על שנקרב בנה לקרבן לפני השם יתברך, והרי ראוי היה לה לשמוח ולהודות על הזכות שנפלה בחלקה.

ועוד יש להבין, הרי לא מתה שרה אמינו בקצור ימים ח"ו מחמת צערה, אלא השלימה ימי חייה הקצובים לה בתמימות, וצער העקידה היה רק הסיבה שעל ידיה נסבב מותה בזמן הראוי, ומדוע אם כן הסתובב הדבר שתמות על ידי סיבה זו בדוקא.

מתה מחשש שמא מעשה העקידה מצד הסט"א

והנה מרן בעל האמרי אמת מגור זי"ע דרש בזה דברים נאדרים, וכך אמרם משמו בנו האדמו"ר בעל הפני מנחם זי"ע (פני מנחם חיי שרה תשנ"ד), דאיתא בגמרא (סנהדרין פט:): שמה שנגלה לנביא אחד ברוח הקודש נודע גם לנביאים אחרים, כדכתיב (עמוס ג ז) 'כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים', ואין דבר שנודע לנביא אחד שאין שאר נביאים יודעים אותו. ואיתא (שמור"ר א א והובא ברש"י לעיל כא יב) שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות, ואם כן כל נבואה שהיתה לאברהם אבינו היה נודע גם לשרה.

כששמעה על העקידה סברה שבודאי לא ציווה ה' יתברך כן, שהרי לא שמעה נבואה כזאת, וחששה שמעשה זה הוא מצד הסטרא אחרא ועל ידי זה יהיה היזק בעולם הזה ובעולם הבא, שיאבדו אברהם אבינו ויצחק אבינו חלילה, ולכן פרחה נשמתה. אולם באמת מה שלא ידעה מכך, שהרי לא היה כלל ציווי לשוחטו באמת,

שרה השלימה שנותיה קודם העקידה

לא יתכן כי מתה שרה קודם זמנה

שני חיי שרה (שם). הקשו הכל, מה בא לומר שכפל דבריו ואמר 'שני חיי שרה'. כתב לבאר בשבות יהודה למהר"י אלבאז זי"ע שאחר שאמרו חז"ל (פרקי דר"א פל"ב) שע"י בשורת העקידה פרחה נשמתה ומתה, ויעלה על הדעת ח"ו לומר שמתה קודם זמנה ולא השלימה שנותיה. והלא על הצדיקים נאמר (ר"ה יא.) שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, וכמו אברהם אבינו ע"ה שנאמר בו 'ואברהם זקן בא בימים', וכמו שנאמר בדוד (מלכים א' א) 'והמלך דוד זקן בא בימים'.

התורה מעידה שלא נחסרו מימי שרה

לפיכך - כיון שיש מקום לטעות שמתה קודם זמנה בבשורת העקידה - חזר וכתב 'שני חיי שרה' לומר שהם הם השנים הקצובות לאותה הצדקת ולא מתה קודם זמנה. והוא עצמו מה שדרשו חז"ל על שרה (בר" נח א): 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה' (תהלים לז יח) כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים. דהיינו שלמים ללא חסרון ופחת בשנותיה. שזהו זמן פטירתה הקצוב לה, רק שגילגל הקב"ה מיתתה ע"י העקידה.

מדוע פרחה נשמתה של שרה בשמעה דבר העקידה

וְתָמַת שָׂרָה בְּקִרְיַת אֲרָבַע וּגּו' וַיָּבֵא אֲבָרָהָם לְסֹפֶד
לְשָׂרָה וּלְבִכְתָּהּ (כג ב). דרשו חז"ל (בר" נח ה) והביא רש"י את דבריהם, שלכך נסמך ענין מיתת שרה לפרשת עקידת יצחק, לפי שעל ידי ששמעה את בשורת העקידה פרחה נשמתה

כאשר נותנו ה' ברחמיו שהוא הטוב והמטיב. וזה שכתוב 'מפי עליון לא תצא הרעות' הבאים שינוי נגד הטוב האמת, אבל הם באים בעולם הזה לפי המקבל ואין אחדותו ניכר לפי שינוי המקבלים, דעל בשורות טובות אמר 'הטוב', שהוא הטוב אמיתי שהוא הקדוש ברוך הוא הוא המטיב לכל.

כל ניסיונותיו וקשייו של אברהם היו טובה לו ולזרעו לדורות עולם

וכך רואים אנו בבירור שהיה אצל אברהם אבינו, שכל הניסיונות שעברו עליו בימי חייו שהיה נראה רע וקשה חלילה, אך בעצם היה טובה לדורות, שמזה זכו כלל ישראל לשפע טובה וברכה מכל ניסיון וניסיון, וכמו שראינו שנאמר בניסיון האחרון ניסיון העקידה שדרשו חז"ל ('בר' נו ג) 'למה נקראת סכין מאכלת, כל אכילות שישראל אוכלים בעוה"ז אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת'. ועוד איתא שממעשיו עם המלאכים זכו בניו בהיותם במדבר שאמרו בגמרא ('ב"מ פו:) שכל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו. וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקב"ה לבניו ע"י שליח.

ומכאן מדויק שלא רק מניסיון העקידה זכו לטובה ולברכה לדורות, רק מכל ניסיון ופעולה בפני עצמה זכו כנגדה לטובה וברכה. וכפי שראינו בירידת שרה למצרים שדרשו בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו. ומעשה אבות סימן ומנחה וכמו שבזכות ניסיונותיו של אברהם זכו לשפע ברכה כך הם עצמם בכל הסבל שעבר עליהם בהיותם במצרים 'ועבדום ועינו אותם', אחר כך אמר הקב"ה 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'. וכן הוא בכל אדם כשעובר עליו דבר מה, סוף שתצמח ממנו הישועה ויצא ברכוש גדול כן יזכנו ה' ברחמיו אמן.

אלא לניסיון בעלמא, כדכתב רש"י (לעיל כב ב) מחז"ל: 'והעלהו', לא אמר לו 'שחטהו', לפי שלא היה חפץ הקדוש ברוך הוא לשחטו אלא שיעלהו להר לעשותו עולה, ומשהעלהו אמר לו הורידהו.

בזקנותו זכה לבהירות שכל שהיה בימי חייו היה לטובה

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָ' בָּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל (כד א')

ביאר נפלא איתא **בנועם מגדים** (חיי שרה ד"ה א"י וה' ברך) על הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים'. שאף שאברהם אבינו ע"ה נתנסה בעשרה ניסיונות והיו לו זמנים ומצבים קשים, ובכולם התפלל לה' יתברך שיזכה לעמוד בכולם, וכפי שהעידו עליו במשנה (אבות פ"ה מ"ג) 'עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם'. אך כשהגיע לימי הזקנה שדעתו נתייבשה עליו נאמר בו 'בא בימים' שיום הוא מלשון בהירות כדכתיב (להלן כה לא) 'מכרה כיום', ופירש רש"י 'כיום שהוא ברור', שהבין בבירור שכל מה שעבר עליו היה 'וה' ברך את אברהם בכל', שהיה לטובה ולברכה, וגם הדברים הקשים שעבר היו טובים ועוד נוסף עליהם שהיו הכנה לטוב לו ולזרעו לכל הדורות.

הטוב הוא אחד כפי נתינת הבורא, אך הרעות לשון רבים כי מתחלק כפי המקבלים

ובאמת 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב' (איכה ג לח) וידוע פירוש **המהרש"א** (ח"א פסחים נ. ד"ה לעוה"ב) שהקשה מדוע פתח בלשון רבים 'הרעות' וסיים בלשון יחיד 'והטוב'. רק שלפי שהרעות יש בהם שינויים רבים לפי המקבלים, אך הטוב לא כן הוא כי הטוב הבא ממנו יתברך הוא טוב אמיתי בלי שינוי. ולכן 'מפי עליון לא תצא הרעות' הם שבאים בשינוי נגד הטוב האמיתי ולא נשארים כפי שהם באמת, רק שבעולם הזה באים הם לפי המקבל, ואז אין אחדותו יתברך ניכרת שנראה חלילה כרע. אבל הטוב הוא אחד בכל המצבים, שהוא אחד

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

שלימות הימים - ימי הזקנה וימי הבחרות

שבבחרותו ניתץ אלילי אביו ונשלך לכבשן האש, כן בזקנותו רדף צדקה וחסד, ואף כשנימול והגיע הקב"ה לבקרו ביקור חולים אך קם וחיפש אורחים. ואיתו עמו בכל מעשיו הייתה שרה אמנו ע"ה שגם היא בכל שנותיה עבדה את ה' בהתלהבות של ימי הנעורים וביישוב הדעת של ימי הזקנה. וכן מצינו בעקידה דכתיב שם 'ויקה את שני נערי' ופירשו בספרים שלקח את שנות נעוריו איתו. והיינו שלקח ההתלהבות של ימי הנעורים, וכן כתיב 'וישב אברהם אל נערי' שגם בימי זקנותו שב לכוחות ימי הנעורים. ומצד שני כתיב 'ויחבוש את חמורו' שפירשו בו שכבש וחבש את החומריות ע"י שלוקחים הזקנה בימי הנעורים.

אברהם השתמש בב' הכוחות

בדרך זה פירש **הייטב לב ע"ה** (חיי שרה ד"ה ואברהם) את דברי הגמרא (ב"ק צז). מטבע של אברהם אבינו בחור מצד זה, וזקן מצד זה. וביאור הדבר, כי איש בחור בימי נעוריו כוחו רב וחזק לעבוד את בוראו בבחינת מעשה, אולם השכל עודנו חלש ובלתי זך, כמבואר **במורה נבוכים** (ח"ג פנ"א בסופו) וז"ל: וכבר ביארו כי הכוחות הגופניות בימי הבחרות ימנעו רוב מעלות המדות, וכל שכן זאת המחשבה הזכה העולה ביד האדם משלמות המושכלות המביאות לחשק השם יתעלה, כי מן השקר שתעלה ביד האדם עם רתיחות הליחות הגופניות, כי כל אשר יחלשו כוחות הגוף ותכבה אש התאוה, יחזק השכל וירבה אורו ותזך השגתו, וישמח במה שהשיג, עד כשיבא האיש השלם בימים, תוסיף ההשגה ההיא תוספת עצומה, עכ"ל לענינו.

ואם כן בימי הזקנה השכל נתוסף, וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם נתוספת עליהן (קינים פ"ג מ"ו, שבת קנב). אבל כוחן חלש בענין המעשה, לא יוכל עשה כפי אשר בימי עלומיו. אולם אבינו אברהם ע"ה אשר מעודו היה ערום מבחינת תאוה, עד אשר אפילו בדידה לא הסתכל

ואברהם זקן בא בימים וה' ברה את אברהם בכל (כד א.)

אמרו במדרש (ב"ר נט ו), אמר רב אחא, יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה. אברהם אבינו ע"ה זכה לזקנה כנגד הימים בעת הבחרות שבהם היצר מתגבר, וזכה לזקנה שגבר עליו בכח יישוב הדעת שיש בזקנה. וכן להיפך כשהיה בעת הזקנה שבא לקרר אותו, התגבר בימים של הבחרות בכוחות הנעורים. וכפי שביאר זאת **האדמו"ר מאלכסנדר זי"ע בעל התפארת שמואל** (בא) על פי דברי הפסוק בפרשת וזאת הברכה (דברים לג כה) 'וכימך דבאך' ופירש רש"י: וכימים שהם טובים לך, שהן ימי תחלתך ימי נעוריך, כן יהיו ימי זקנתך, שהם דואבים זבים ומתמוטטים. נמצא 'מיך' הם ימי הבחרות, ו'דבאך' הם ימי הזקנה.

ימי האדם נחלקים לשנים, ימי זקנה וימי בחרות, ובכל אחד מהם יש מעלה וחסרון, כי ימי הבחרות יש להם מעלה שהאדם בזריזותו ניעור בלילה, רץ לדבר מצוה לעשות צדקה וחסד, ולעומת זה יש בהם חסרון והוא רתיחת הדמים והתאוות גוברים וקשה להתגבר. ובימי הזקנה להיפך, נחה רתיחת הדם ויש דעת ותבונה למאוס בעולם הזה, אך לעומת זאת תשות כוחו גורמת שיקשה לו לקום בהלהבות וכח לעבודתו יתברך. לזאת צריך האדם לאחוז בשני הזרכים להיות לו שני בחינות, היינו בימי הבחרות ישתמש גם בימי הזקנה לענין קיריות התאוות, וכמו כן בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות ובהשתדלות עבודה, ויהיו ביחד זקנה ובחרות, וזה ברכת משה רבינו ע"ה 'וכימך דבאך', ימך ימי בחרותך יהיו יחד עם ימי זקנתך, בבחינת 'בחרות ביום דין וזקנה ביום קרב'.

ובזה מבואר הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים', היינו שגם בימי הזקנה היה לו את מעלת ימי הבחרות, שבא לזקנותו יחד עם כל ימיו. וזהו פירוש דברי המדרש כאן 'זקנה כנגד ימים, וימים כנגד זקנה', שאברהם ושרה היו להם שניהם כאחד יחד, וכפי

היה 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' (שמות כ ז), 'אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים' (דברים ד י), 'מי יתן והיה לבכם זה ליראה אותי וגו' כל הימים' (שם ה כו).

וכן כל אדם בזמני ההתגלות שלו יכול למשוך כח גם לימי קטנות והסתר, וכמו שכתב **הרה"ק בעל הנועם אלימלך ז"ע** (אמור ד"ה בענין) בדברי רש"י 'אמור ואמרת' (ויקרא כא א), להזהיר גדולים על הקטנים, שהכוונה היא שיאיר ויזהיר מימי הגדלות ומזמני הגדלות, 'על הקטנים' לזמני קטנות המוחין, והוא ע"י שיקשר עצמו חזק בזמני הגדלות במחשבת הגדלות עד שישאר דבוק בה גם בזמני הקטנות.

לעיתיד יתאספו ימי הנוערים והזקנה ויתוקנו

הואיל ושלימות ותיקון כל הימים תלויה בעבודתו של כל יחיד ויחיד ברגעיו ויומו, כשיבוא עת התיקון השלם נזכה ויתאספו הנידחים הלא הם שנותיו וימיו של האדם שלא היו כראוי, הן ימי הזקנה והן ימי הנוערים, וכנאמר (ירמיה לא יב) 'אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו', שיבואו ויתחברו 'בחורים' - ימי הבחורות, 'וזקנים' ימי הזקנה 'יחדיו'.

דברים יקרים דרש בזה **הרה"ק רבי שלום מבלז ע"ה** על הפסוק (מלאכי ג כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם' דהנה, יש מעלה לבני הנוערים הנרמזים בתיבת 'בנים', שיש להם חשק ורשפי אש לעבודת ה' יתברך בכח, ולעומת זה יש בהם תאות היצר הרע ורתיחת הילדות כאש הנעורת. ולעת זקנה נחלש כח היצר הרע מתאוות אלו, ולעומת זה מחמת תשות כוחו בזקנתו נתקרר מעבודתו יתברך בכח ועבודה וגדולה. וזה שאמר שלעתיד לבוא 'השיב לב אבות' שיש להם בשמירת הלא תעשה להאבות בעת זקנתם, כי ישמרו כראוי לעת זקנתם כי נתקרר כוחם, 'על בנים' יחד עם מעלת הבנים הוא הכח וההתלהבות. ולב בנים' שבוער בקרבם חשק לעבודת ה' בכח ועוז 'היו' 'על אבותם'.

(כ"ב טז), כאמרו (לעיל יב יא) 'הנה נא ידעתי, וכן שלש שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), היו לו שני המעלות יחד, כי גם בימי עלומיו שהיה כחו חזק היה שכלו גם כן חזק וזך, כי רתיחות הדם והתאוה לא היה אצלו למניעה כאשר בשאר בני אדם, וכשהזקין החליף כח ונתחדש כנשר נעוריו והיה המעשה והמחשבה זכה וצלולה שניהם כאחד טובים. וזהו שאמרו על דרך מליצה, מטבע של אברהם אבינו ע"ה היה בחור מצד זה בענין הגבורה והכח, וזקן מצד זה בענין השכל, הן בימי עלומיו והן בימי זקנתו.

בסגנון אחד כתב **השפת אמת** (חיי שרה תרנ"ג ד"ה ורש"י) לבאר דברי רש"י 'כולן שוין לטובה', כי הנה יש שינויים בשנות האדם ויש מעלות בזמן הבחורות ויש כמו כן מעלות בזמן הזקנה, אבל צדיקים התמימים נמצא כל מיני שלימות בכל ימיהם. ובוודאי אין זה בדרך הטבע רק מתת אלקים הוא. וזה ענין 'וה' ברכ את אברהם בכל', זאת השלימות שנמצא בכל מקום ובכל זמן בכח המלך שהשלוש שלו (שמו"נב ה). וכולן שוין לטובה, שכל ימיה של שרה היו שוים עם ב' הכוחות.

כח מהאבות והזמנים הטובים

העולה מכל זה, מעשה אבות סימן הלאבנים, והשרישו כוחם בבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות כפי שהארכנו בזה לעיל. ויש לנו הכוחות לעבוד את את ה' בכל ימינו לקחת את כוחות ימי הנוערים ולהשפיע מהם לימי הזקנה שיהיו בהתלהבות כימי הנוערים.

וכן בכל אדם יש זמנים הנותנים כח ליתר הימים, הרי אמרו (אבות פ"ד מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה', שלכל אחד יש זמנים של התגלות שזוכה בהם להארה ופתיחת הלב וסייעתא דשמיא, וצריך לזכור אותם שעל ידם מקבל חיזוק וחיות לזמנים נמוכים. וכמו שדרשו צדיקים 'עולת תמיד העשויה בהר סיני', ש'יעלה' על לבו 'תמיד', 'העשויה בהר סיני' את המעמד שהיה בהר סיני שבו היה התגלות והיה להם יראה שלימה, שכל עיקרו של מעמד זה

י"א ד'אור ע"י מנחם אור לוישינסקי
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או למכור ללא אישור
 מצד צד שמות מנחם אור לוישינסקי
 מיוצב ונשמר: שוקי קנר

פרשת חיי שרה

לא להתלונן

לנוכח עיניו התמהות של החתם סופר, שהביעו היטב את השאלה המתבקשת: כיצד הוא מרשה לעצמו לוותר על סכום כה נכבד שבוודאי יוכל להיות לתועלת מרובה לעניי ירושלים, נענה מהרי"ט אלגאזי ואמר: חלילה לנו ליהנות מכסף זה! אין זה כסף שראוי להגיע לצדקה בכלל, ולכן כבר בהזדמנות הראשונה בה תמצא את לילנטאל אבקשך להחזיר לו את כספו.

כעת התפלא החתם סופר יותר ותמה בליבו: הלא מהרי"ט אלגאזי אינו אלא אורח בעירו פרנקפורט וכלל אינו מכיר את זיגמונד לילנטאל, מעולם לא דיבר עמו מאומה מלבד באותה שעה שנתן לו את צרור המטבעות, מדוע איפוא מבקש מהרי"ט להשיב לאיש את הכסף אותו נתן בתום לב לצדקה למען המטרה הנשגבה של עזרת עניי ירושלים הנתונים במיצר.

שוב הבחין מהרי"ט אלגאזי בשאלה אותה נמנע החתם סופר מלשאול, ואמר לו: אמנם אתה צודק שאני אינני מכיר את זיגמונד לילנטאל באופן אישי, אך עם זאת הרגשה פנימית אומרת לי כי כספים אלו אין מקורם טהור ואין הם ראויים לעלות על שולחן מלכים ולהנתן לצדקה עבור בני ירושלים.

סמוך אליהם עמד אחד מבני פרנקפורט, עסקן ידוע ורב פעלים, שהכיר היטב את בני העיר ואת מעשיהם. אשר העדיף תחילה לשמור על שתיקה, אולם מששמע את דבריו האחרונים של מהרי"ט אלגאזי, לא היה יכול

בשנת תקל"ז עמד רבינו מהרי"ט אלגאזי זיע"א בשערי העיר פרנקפורט. שליח היה המהרי"ט מאת חכמי ירושלים לגייס תרומות עבור עניי ירושלים שהיו יושבים על התורה ועל העבודה מתוך מחסור איום ונורא. מפעם לפעם היו חכמי ירושלים שולחים שליחים מיוחדים להתדפק על דלתותיהם של נדיבי עם בתפוצות ישראל ולבקש את עזרתם. בזאת הפעם נשלח המהרי"ט אלגאזי לעיר ואם בישראל פרנקפורט שבאשכנז, שם קבלו את פניו בהערכה רבה הגאונים הנוודעים רבותינו הגדולים רבי פינחס בעל ה'הפלאה' והנשר הגדול רבי נתן אדלר.

בתום מסע ההתרמה, כשמהרי"ט אלגאזי סיים את ביקורו בעיר, התלווה אליו מרן החתם סופר, שבאותם הימים היה בחור צעיר, וכראותו את אחד המיוחד מחכמי הדור ביקש לקבל תורה מפיו והיה מלווהו בנאמנות ושותה בצמא את דבריו. לפני שהמהרי"ט אלגאזי נפרד לשלום מהחתם סופר הוציא המהרי"ט מאמתחתו צרור עשוי עור משובח, שהיה גדוש במטבעות זהב נוצצים, וביקש ממנו להחזיר את הצרור לעשיר המקומי זיגמונד לילנטאל! המהרי"ט אלגאזי הסביר לחתם סופר שהוא קיבל את צרור מטבעות הזהב מהעשיר הזה שביקש ממנו להתפלל עבור בתו היחידה והחולנית, אמנם עתה הוא מעוניין להשיב לו את מלוא הכסף שנתן לו.

ושאר ספרי הקודש כמעט ולא היו ניתנים להתפלל וללמוד בהם.

לפני שהתייר עזב את ירושלים וחרז לארץ מוצאו, הוא נפגש עם העסקנים והרים להם תרומה הגונה עבור ענייני צדקה רבים. הוא הקדיש סכום כסף גדול עבור הלבשת והנעלת ילדי ירושלים, ועוד הוסיף ונתן לצרכי הכנסת כלה וליתומים ואלמנות. מלבד זאת גם הביא סכום כסף גדול במיוחד לגבאי ישיבת המקובלים והורה לו לחדש את פני בית הכנסת עד שפנים חדשות יבואו אליהם: לרכוש ריהוט חדש ומפואר, החל משולחנות וכסאות ועד לשטיחי הרצפה. הוא ביקש מהם שלא לחסוך בכסף אלא לעשות את המיטב עבור בדק הבית של מקום קדוש זה.

למרבה הפלא, כשהגיע מהרי"ט אלגאזי אל בית הכנסת וראה את השינויים שנעשו בו, קרא תיכף ומיד לגבאים ופקד עליהם בשפה ברורה ובמילים שאינם משתמעות לשתי פנים להוריד ולהסיר תיכף ומיד את כל הדברים שניתנו על ידי אותו תורם אלמוני שאיש לא ידעו ולא הכירו. להוציא את הרהיטים החדשים ולסלק את כל ספרי הקודש שנרכשו בכספו.

היה זה בעקבות כך שמהרי"ט אלגאזי הביט בשלט ההנצחה הקטן שנקבע על הקיר, שם הוא ראה את שמו של הנדיב: זיגמונד לילנטאל מפרנקפורט. השם היה מוכר לו היטב, ומהרי"ט אלגאזי הבין את מחשבותיו של האיש שבוודאי נפגע מאד והיטב חרה לו על הרב הירושלמי שהסכים לדחות את תרומתו הענקית לטובת בני ירושלים.

לכלוא את רגשותיו וקפץ לאמר: רבי, דעו לכם כי רוח הקודש ממש נזרקה בכם, וכל דבריכם אמת וצדק! אכן איש זה, זיגמונד לילנטאל, עוסק במתן הלוואות בריבית באופן האסור על פי התורה. האמת היא שכבר לפני כמה שנים נזף בו רבנו בעל ההפלאה והתריע בו לחדול ממעשיו הרעים, אלא שהוא בעזות מצחו כפר באשמה והכחיש את הדברים לחלוטין. מה גדול כוחו וחילו של רבינו אשר בקדושתו ובטהרתו הרגיש שאין כסף זה כשר וישר ומוטב שלא להשתמש בו.

חלפו מספר חדשים מאז שובו של מהרי"ט אלגאזי ארצה ולירושלים הגיע תייר בלתי מוכר מארץ אשכנז. האיש ביקר במקומות הקדושים, בכותל המערבי ובקבר רחל, אולם הוא גם ביקש להכיר את אנשי ירושלים ההוגים בתורת ה' יומם ולילה מתוך הדחק. העסקנים שהבינו כי מדובר בתייר בעל אמצעים, שבכוחו להרים תרומה הגונה לטובת המוסדות ולעזרת חכמי ירושלים, ליוו אותו והדריכוהו בסמטאות העיר.

התייר התרגש מאוד למראה העוני הגדולים, שהוא מנת חלקם של בני התורה, חסידים ואנשי מעשה. הוא נדהם לראות את הבתים המוזנחים, הקירות הקלופים, הרהיטים הבודדים מטים ליפול, ואת ילדי ירושלים שמחים בחלקם ואינם מתלוננים כהוא זה על המחסור והעוני.

תדהמה של ממש היה לתייר בביקורו בבית הכנסת שעל ידי ישיבת המקובלים 'בית אל'. מה נורא היה המקום הזה שכל רהיטיו היו שבורים והרוסים. השטיחים הפרוסים על הקרקע היו קרועים ובלויים, סידורי התפילה

והיו בני פרנקפורט מתלחשים ביניהם: מה גרם לו לזיגמונד לילנטאל לשקוע בחטא מכוער זה, לתת את כספו בנשך ולהתעשר בעטיו, בשעה שגם ראה במוחש את רוח קדשם של חכמי ישראל שהצליחו להכיר את כספו כי מקורו טמא, ואפילו כשבתו החולנית הייתה מוטלת לפניו, הוא לא הצליח להשתחרר מכבלי עוון נורא זה.

היו יודעי דבר מספרים כי 'זכות אבות' היא שגרמה לזאת. ומעשה שהיה כך היה:

בקהילת וילנא היתה קיימת קרן מיוחדת שנועדה לתמוך בלומדי תורה מובהקים. הקרן המיוחדת הוקמה מעזבונו של הגאון רבי משה קרמר, שהיה מלפנים אב"ד ור"מ בוילנא, אולם את פרנסתו מצא מחנות מכולת שאשתו הרבנית ניהלה בשוק העירוני. רבי משה הקדיש סכום גדול כקרן קיימת לצדקה, וכל הכנסותיה היו קודש להגדיל תורה ולהאדירה, על ידי שכל אותם בני הקהילה אשר תורתם אומנותם באופן מובהק ואין לו די צרכם לפרנסת ביתם, היו מקבלים מלגה שבועית למחייתם. לא הייתה זו מלגה גבוהה, אך היה בה די בכדי לסייע ביד המקבל לתת מזון ומחיה למשפחתו.

הגאון מוילנא, שהיה נכדו של רבי משה קרמר, גם היה זכאי לקבל את המלגה. הוא לא קיבל את המלגה בשל היותו נכדו של רבי משה, אלא בשל כך שהפרנסים שהיו ממונים על הקרן הכירו וידעו את גדולתו התורנית והם נמנו שגם הוא צריך להיות אחד המקבלים של מלגת התמיכה השבועית שנותנת קרן זו. אליבא דאמת היה יכול הגר"א לקבל משרה תורנית מובהקת שתוכל לפרנסו

אך מאחר ולא חזר בו מדרכו הרעה, דבוק היה בעבירה זו והמשיך להלוות את מעותיו בריבית קצוצה, ומכיוון שבתו היחידה היתר חולה ביותר, החליט זיגמונד לילנטאל 'לעקוף' את הרב ולעלות בעצמו לירושלים, שם יתן את הכסף לצדקה וכך תבוא הרפואה לבתו.

כיון שהגיע זיגמונד לילנטאל לירושלים ונודע לו שמהרי"ט אלגאזי הוא רבה של ישיבת המקובלים, החליט האיש שהוא יכריח את הרב לקבל ממנו את תרומתו. הלך והתחכם לשפץ את בית הכנסת מהמסד עד הטפחות, ובמשך כל שלב השיפוץ להעלים את הדבר ממהרי"ט אלגאזי, ורק כאשר יסתיים שיפוצו של בית הכנסת הוא ישאיר לוח הנצחה זעיר שיספר למהרי"ט אלגאזי שלמרות הכל הוא הצליח לתת לו את כספי הצדקה.

אלא שלא ידע זיגמונד לילנטאל את טהרת נפשו של מהרי"ט אלגאזי והוא לא שיער שהוא יעמוד בניסיון ויסכים לוותר על הכל, ובלבד שלא להנות מהכסף האסור. באותו רגע בו ראה מהרי"ט אלגאזי את השלט, הוא הבין את התעלול שרקם זיגמונד לילנטאל וגזר אומר לבלתי השאיר שריד למצוה זו שבאה בעבירה.

השמועה על נחרצותו של מהרי"ט אלגאזי הגיעה לפרנקפורט ולא נעלמה מאזניו של הנדיב עצמו. הוא הבין היטב את כוחם ומעלתם של חכמי ישראל שלא ישאו פנים ולא יקחו שוחד, עד שאפילו בעניותם המרובה יסרבו להשתמש בכסף שמקורו אינו טהור.

בהרחבה, אולם הגר"א העדיף לשקוד על תלמודו בצינעא ולא לעשות את תורתו כקרדום לחפור בו.

כיון שהתקבלה ההחלטה הודיעו הפרנסים לרבינו הגר"א כי מכאן ואילך הוא יקבל את הקצבה השבועית על ידי אחד מפקידי הקהילה, שמש הקהל, שהוא יהיה מופקד לקבל מיד העסקנים את סכום הכסף ולהעביר אותו אליו מדי שבוע.

בשבועות הראשונים עשה שמש הקהל את מלאכתו נאמנה והעביר את הכסף במלואו בזמן שנקבע. לאחר כמה שבועות היה צריך השמש הלוואה קטנה, והוא ניסה לראות מה יגיב הגר"א כשהוא יגיש לו את הכסף באיחור. הוא לא חשש מדי, שכן דרכו של הגר"א הייתה ידועה: על כל דבר היה אומר שזו לטובה ומעולם לא היה מתלונן ומתרעם. לכן היה השמש בטוח שגם הפעם הגר"א לא יתלונן על האיחור בהבאת הקצבה.

כיון שראה השמש שהגר"א אינו פוצה פה ומצפצף על האיחור בהבאת המלגה, החליט לבדוק מה תהא תגובתו אם הוא יביא לו את המלגה כשהיא חסרה סכום כסף. וכפי שצפה מראש, הגר"א לא אמר על כך כלום. במשך הזמן שכלל השמש את מעשיו יותר ויותר עד שהחליט לגנוב את כל סכום המלגה לעצמו, תוך שהוא מורה לעצמו היתר בטענות שווא שאין הוא לוקח זאת אלא בתורת הלוואה, וכי גם הוא מטופל במשפחה גדולה וראוי היה שהקרן תתמוך גם בו.

זמן רב חלף והגר"א לא התלונן כלום. הגר"א נמנע מלספר לאיש כי השמש מועל בשליחותו והוא גונב את הכסף לעצמו. סבל

רב עבר על הגר"א ומשפחתו בתקופה ההיא והדברים הגיעו לידי כך שאשתו הצדקנית עם ילדיהם הקטנים סבלו חרפת רעב באין להם במה להחיות את נפשם, אך איש לא ידע על כך, שכן הגר"א ברוב צדקתו לא גילה את הדבר ולא התלונן כלל.

בשעה שאשתו הרבנית הצדקנית הייתה באה לפניו ומשיחה את צער הילדים, היה מציע לה כי בבוא שעת הסעודה תשגר את ילדיה הקטנים לבתי השכנים, והיות ומנהג הילדים הקטנים שבשעה שהם רואים את חבריהם סועדים את ליבם בארוחה, הרי הם מבקשים להצטרף ולאכול, בוודאי שירחמו עליהם השכנים. רק לפני מותו התוודה השמש על חטאו הנורא, וכך נתפרסם הדבר שעשה לנוכח גדלות נפשו של הגר"א.

שמש זה שגזל את כספי הגר"א היה אביו של זיגמונד לילינטל. עם הכסף הגזול הוא רכש את המזון לילדיו, וכסף זה הוא שקלקל את נשמתם של הילדים עד שהפכו לחוטאים ופושעים שאינם מסוגלים לשלוט בעצמם ולעצור בעד עוונם (ירושלים של מעלה).

בעל 'עבודת פנים' (מכתב מג) מביא על הפסוק (בראשית כג א): **וַיְהִי חַיִּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה** ופירושו רש"י: **שני חיי שרה - כלן שוין לטובה**, כי הרה"ק בעל 'יסוד העבודה' היה 'מרעיש את העולם במאמר זה': "עס איר שטענדיג גוט גיווען" - לשרה אמנו תמיד היה טוב עם עצמה, היא מעולם לא התלוננה וכל מה שנעשה לה הייתה סבורה כי זה לטובה עבורה.

לחזור דני אברהם זצ"ל מסלאנים

- ☛ חלוקה לקטעים
- ☛ סימני פיסוק וניקוד
- ☛ פתיחת ראש תיבות
- ☛ עימוד מפואר ושובה לב

- ☛ פרקי מבוא ותולדות
- ☛ כותרות משנה
- ☛ ביאור
- ☛ ציונים והשוואות

היום של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות וזחה

לעילוי נשמת

צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי אברהם אזולאי זיע"א - כעל 'חסד לאברהם'

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חיג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך